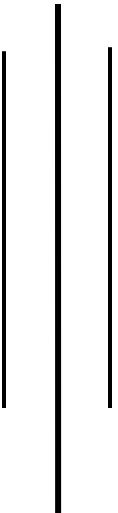

फालेलुड गाउँपालिका

वस्तुगत विवरण

(Rural Municipality Profile)

गाउँकार्यपालिकाको कार्यलय
फालेलुड
१ नं. प्रदेश, नेपाल

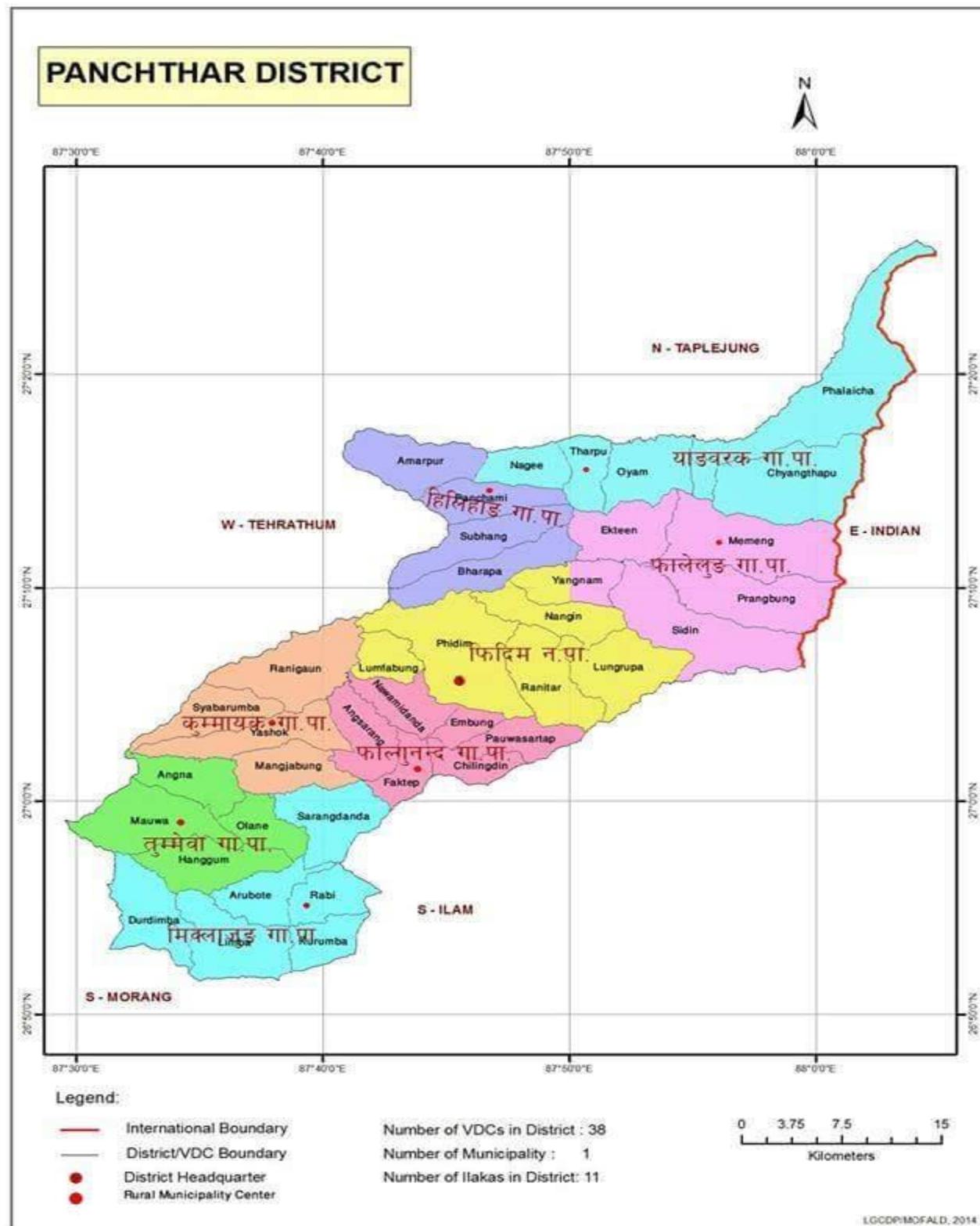
नेपालको नक्शा

प्रदेश १

जिल्ला स्तरीय नक्शा

फालेलुड गाउँपालिका

याडवरक

फिदिम

विषय सुची

१. गाउँपालिका र नगरपालिकाको परिचय

- ऐतिहासिक पृष्ठभुमि
- नामाकरण
- अवस्थिति (सीमाना)
- क्षेत्रफल

२. भौगोलिक स्वरूप

३. स्थानीय चाडपर्व तथा जात्रा र मेलाको विवरण

४. पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

५. वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

६. सिंचित क्षेत्रफलको विवरण

७. वन क्षेत्र/नर्सरी सम्बन्धी विवरण

८. सरकारी/सार्वजनिक जग्गाहरूको विवरण

९. जनसंख्या वितरणको अवस्था (२०५८-२०६८)

१०. वडा अनुसार घरधुरी तथा जनसंख्याको विवरण

११. उमेर तथा लिङ्गका आधारमा जनसंख्याको विवरण

१२. आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको अवस्था

१३. मातृभाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

१४. धर्मको आधारमा जनसंख्याको विवरण

१५. जातियताको आधारमा जनसंख्याको विवरण

१६. लिंग र उमेरका आधारमा घरमुलीको विवरण

१७. १० वर्ष र सो भन्दा माथिका महिला पुरुषहरूको पहिलो पटक विवाह गरेको उमेरको आधारमा जनसंख्या

१८. अपांगताको आधारमा जनसंख्या (**Population by disability**)

१९. अपाङ्गता परिचयपत्र लिएका वालवालिकाको विवरण

२०. छानाको प्रकारको आधारमा घरधुरी संख्या

२१. स्वामित्वको आधारमा घरपरिवारको वसोवासको अवस्था

२२. खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

२३. इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

२४. बत्ती प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

२५. उपलब्ध सेवा सुविधाको आधारमा घरपरिवार विवरण

२६. शैक्षालय प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

२७. वसाई सराई सम्बन्धी विवरण

२८. खाद्यान्न आत्मार्निभरताको अवस्था

२९. स्वामित्वको प्रकारको आधारमा "महिला"घरमुली सम्बन्धी विवरण

३०. भूस्वामित्व सम्बन्धी विवरण

३१. परिवारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन सम्बन्धी विवरण

३२. आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ को पञ्जिकरणको विवरण

३३. आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा भएको नागरिकता तथा अन्य सिफारिसहरुको विवरण
३४. जेष्ठ नागरिक तथा एकल महिलाहरुको विवरण (आ.व. २०७२/०७३)
३५. बडा अनुसार सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने व्यक्तिहरुको विवरण
३६. वार्षिक कार्यक्रमबाट लक्षित कार्यक्रमतर्फ भएको विनियोजन तथा खर्चको अवस्था
३७. शैक्षिक संस्थाहरुको विवरण
३८. विश्वविद्यालय तथा कलेजहरु
३९. ५ वर्ष र सो भन्दा माथिकाको साक्षरताको आधारमा जनसंख्याको विवरण
४०. विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्रछात्राहरुको विवरण
४१. ५ वर्ष र सो भन्दा माथिकाको शैक्षिक अवस्था
४२. विद्यालयमा भर्ना नभएका तथा विद्यालय छाडेका बालबालिकाहरुको विवरण
४३. कूल साक्षरता दरमा महिलाहरुको हिस्सा
४४. बडा अनुसार साक्षरता प्रतिशत
४५. बालविकास केन्द्रको विवरण
४६. बाल सञ्जालको अवस्था
४७. विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण
४८. विद्यालहरुमा शैचालयको विवरण
४९. तहगत शिक्षक विवरण
५०. शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता
५१. विद्यमान स्वास्थ्य सेवाहरु
५२. खोप सेवाको विवरण
५३. खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको अवस्था
५४. विगत ३ वर्षहरुको पोषणको अवस्था
५५. कृपोषणको अवस्था
५६. दीर्घ रोगको कारणले मृत्यु भएका बालबच्चा सम्बन्धी विवरण
५७. लिंग अनुसार बाल विवाह सम्बन्धी विवरण (१८ वर्ष मुनिका)
५८. कामदारको रूपमा घर/परिवारबाट घर बाहिर गएका बालबालिकाहरुको विवरण
५९. श्रमिक बालबालिकाको प्रकार
६०. बालबालिकाहरुको हत्या अपहरण सम्बन्धी विवरण
६१. स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचकांकहरु
६२. बालबलबहरुको विवरण
६३. बडागत बालबलबहरुको विवरण
६४. बालबलब/तथा बाल समुहले प्रतिनिधित्व गरेका संघ संस्थाहरुको विवरण
६५. **DCWB** मा दर्ता भई न.पा.अन्तर्गत रहेका बालबलबहरुको संख्या
६६. जन्मदर्ता भएका बालबालिकाको संख्या
६७. परिवार विहीन बालबालिकाको अवस्था
६८. महिला हिसां सम्बन्धी विवरण
६९. वातावरण तथा सरसफाई
७०. फोहरमैला व्यवस्थापन

७१. सेवा प्रवाह विवरण
७२. कृषि सेवा केन्द्र, उपकेन्द्र, कृषक समूह,
७३. पशु सेवा केन्द्र, उपकेन्द्र, कृषक समूह,
७४. हुलाक सेवा केन्द्र
७५. गापा/नपाका हालका भवनहरु
७६. वसपार्क वा वस स्टेशन
७७. सिचाईंडिको स्रोत
७८. तालतलैया र प्राकृतिक पोखरीको नाम (सिमसार/रामसार क्षेत्र समेत)
७९. गापा/नपाको टाढाको वस्तीबाट सम्बन्धित गापा/नपाको केन्द्र पुग्ने लाग्ने अनुमानित समय (घण्टा)
८०. वैंक तथा वित्तीय संस्था
८१. खुला क्षेत्र
८२. अचल सम्पती विवरण
८३. धार्मिक स्थल
८४. सडक सञ्जालको विद्यमान अवस्था
८५. निर्माणाधीन गाउँ/नगर स्तरीय सडकहरु
८६. गाउँ/नगर क्षेत्रभित्र रुट परमिट लिएर संचालन भएका सवारी साधनहरुको विवरण
८७. गाउँ/नगर क्षेत्र चल्ने सवारी साधनहरुको विवरण
८८. विद्यमान सतह ढलको अवस्था
८९. सार्वजनिक शौचालय सम्बन्धी विवरण
९०. प्रकोपबाट भएको क्षति सम्बन्धी विवरण (आ.व. २०७२/०७३को)
९१. विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी सम्बन्धी विवरण
९२. शहरी विद्युतीकरण
९३. दुर संचार सम्बन्धी विवरण
९४. झोलुङ्गे पुल/पुलपुलेसा सम्बन्धी विवरण
९५. व्यापारिक केन्द्रहरुको विवरण
९६. सामुदायिक भवनहरुको विवरण
९७. सार्वजनिक पाटीपौवा र चौतारा सम्बन्धी विवरण
९८. खेल मैदान सम्बन्धी विवरण
९९. पार्क, वनस्पति तथा उद्यान सम्बन्धी विवरण
१००. गाउँपालिका/नगरपालिका कार्यालयदेखि प्रत्येक वडाकेन्द्रसम्मको दूरी
१०१. राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्थाको विवरण र बार्षिक बजेट
१०२. गाउँ/नगर क्षेत्रभित्र गठन भएका टोल विकास संस्थाहरुको विवरण
१०३. वडा नागरिकमञ्च तथा नागरिक सचेतना केन्द्र सम्बन्धी विवरण
१०४. जनचेतनामूलक तालिम प्राप्त गरेको जनसंख्या विवरण
१०५. मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण
१०६. औसत मासिक पारिवारिक आम्दानी विवरण
१०७. औसत मासिक पारिवारिक वचत विवरण

१०८. विप्रेषण (रेमिटान्स)को विवरण
१०९. बडा अनुसार विपन्नता स्तरीकरण
११०. विद्युत/सौर्य उर्जा आयोजनाहरूको स्थिति
१११. वार्षिक कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण
११२. पशुधन तथा सोबाट हुने उत्पादनको अवस्था सम्बन्धी विवरण
११३. गाउँ/नगरबाट बाहिर निकासी हुने वस्तुहरूको विवरण (वन पैदावार)
११४. जग्गाको किसिम अनुसारको विवरण
११५. औद्योगिक तथा व्यापार, व्यवसाय (निर्माण व्यवसायी समेत) सम्बन्धी विवरण
११६. विगत ५ आर्थिक वर्षको आयव्ययको विवरण
११७. गाउँपालिका/नगरपालिकाले सञ्चालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा योजनाहरू
११८. गाउँपालिका/नगरपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा
११९. गाउँपालिका/नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण
१२०. सरकारी कार्यालयहरूको नाम, टेलिफोन विवरण
१२१. स्थानीय राजनैतिक दलहरू
१२२. गाउँपालिका/नगरपालिकासंग साझेदारी गरेका संघ संस्थाहरू
१२३. गाउँपालिका/नगरपालिकाको भगिनी सम्बन्ध रहेको संस्था
१२४. गाउँपालिका/नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण
१२५. विगत ३ वर्षको **MCPM** को स्तर
१२६. विमानस्थलको विवरण
१२७. शवदाह पशु वधशालाको विवरण
१२८. विशेष व्यावसायिक खेती र उत्पादन हुने मुख्य कृषि बाली
१२९. गापा र नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका होटलहरूको विवरण
१३०. बेरोजगारको तथ्याङ्क
१३१. सुरक्षा ईकाईहरू
१३२. सहकारी संस्थाहरूको विवरण
१३३. एफ.एम / रेडियो स्टेशनहरूको विवरण
१३४. व्यापारिक फर्महरूको विवरण
१३५. सामुदायिक मेलमिलाप सम्बन्धी समिति गठन र क्रियाकलाप
१३६. प्राकृतिक श्रोत (खानी/खनिज आदि)
१३७. पशुपंक्षी/वन्यजन्तुको विवरण
१३८. सुकुम्वासीको तथ्याङ्क
१३९. अल्पसंख्यक/सिमान्तकृत वर्गको तथ्याङ्क
१४०. घरभाडामा बस्नेहरूको विवरण
१४१. गाउँपालिका/नगरपालिकाभित्र रहेका विशेष, संरक्षित, स्वायत्त क्षेत्रको विवरण
१४२. गाउँपालिका/नगरपालिका आफैले बनाएका नियम रविनियमहरूको विवरण
१४३. गाउँपालिका/नगरपालिकाका अवसर, चुनौति र समस्याहरू
१४४. गाउँपालिका/नगरपालिकाका विकास सम्भावनाहरू
१४५. गाउँपालिका/नगरपालिकाको नक्सा

१४६. अन्य केही भए

प्रकाशकीय

फालेलुङ्ग गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई प्रभावकारी तथा गुणस्तरीय बनाउने उद्देश्यका लागि यस गाउँपालिकाको समग्र बस्तुगत स्थितिको जानकारी हुनु आवस्यक भएकोले यस गाउँपालिकाका विविधपक्ष समावेश गरी यो बस्तुगत विवरण पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ। प्रकाशित पुस्तिकाको उपयोगबाट यस गाउँपालिकाको सामान्य जानकारी हासिल गर्न चाहने जो कोही लाई सो को जानकारी मिल्नुका साथै सेवाग्राही र सेवाप्रदायक बीच सूचनाको समग्र जानकारीबाट सुमधुर सम्बन्ध स्थापना हुन गई गुणस्तरीय सेवाप्रवाहमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ। प्रस्तुत पुस्तिकामा संग्रहित तथ्याङ्को उपयोगबाट गाउँपालिका आगामी योजना छनौट एवं प्राथमिकीकरणमा सहयोग प्राप्त हुनगई व्यापकरूपमा सामाजिक न्याय प्रबर्धनमा योगदान पुग्नका साथै सुशासन स्थापनामा बल मिल्ने देखिन्छ। यस पुस्तिकालाई प्रकाशन योग्य बनाउन सकारात्मक सहयोग पुऱ्याउने व्यक्ति एवं संस्थाहरूलाई आभार प्रकट गर्दै प्रकाशित पुस्तिकामा रहेका कमी कमजोरीप्रति सकारात्मक सुझावको अपेक्षाका साथ आगामी प्रकाशनमा सच्चाइ प्रकाशन गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्न चाहन्छौं।

धन्यवाद ।

ऐतिहासिक पृष्ठभूमि : फालेलुड गाउँपालिका नेपालको सुदूरपूर्वमा पर्ने पाँचथर जिल्लाको पनि सुदूर पूर्वी गाउँपालिका हो । भारतको पश्चिम बंगाल र सिक्कम संग सिमाना जोडिएको यस गाउँपालिकामा कृषि, पर्यटन व्यवसयमा थुप्रै सम्भावनाहरु रहेका छन् । लेकाली बनस्पति र जडीबुटीको भण्डार रहेको यस पालिकामा पर्यटन आगमनको समेत उत्तिकै सम्भावनाहरु रहेका छन् । फालौट क्षेत्र पर्यटन गन्तव्यको आर्कषण केन्द्र हो भने नेपाल र भारतको सिमाना समेत रहेको यस भेगमा वर्षमा ४ महिना हिंउले ढाकेको हुन्छ । लाली गुँरासको मनोरम दृष्ट्य समेत यहाँबाट अवलोकन गर्न सकिने सम्भावनाहरु छन् । पशु व्यवसायको रूपमा गाईपालन, चौरी पालन यस गाउँपालिकाको प्रमुख आय स्रोत हो भने यहाँ उत्पादित छुर्पी घिउ भारतको पश्चिम बंगाल, सिक्कम आदि क्षेत्रमा बिक्री वितरण हुन्छ । कुल २०७.१४ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल ओगटेको यस पालिकामा ४८४१ घरधुरी मा ११५६४ महिला र १०३२० पुरुष गरी २१८८४ जना मानिसहरुको बसोबास रहेको छ । ५५६५ हेक्टर वन क्षेत्र भएको यस पालिकामा २०३२० हेक्टर जमीनमा खेतीपाती लगाइन्छ । विभिन्न धर्म र स्स्कृति भएको यस गाउँपालिकामा महत्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरु समेत रहेका छन् ।

वस्तुगत तथ्याङ्क प्रकाशनका उद्देश्यहरु

१. फालेलुड गाउँपालिकाको सामान्य परिचय दिनु,
 २. यस गाउँपालिकाको विविध क्षेत्रको वस्तुगत अवस्थाको जानकारी दिनु,
 ३. उपयुक्त योजना छनौट तथा नीति निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउनु,
 ४. संकलित सूचनाहरुलाई गुणस्तरीय तथा प्रभावकारी सेवा प्रवाहकालागि उपयोग गर्नु ।
- तथ्याङ्क संकलन गर्न प्रयोग गरिएका विधिहरु**

यस वस्तुगत विवरणमा समावेश हुने विभिन्न क्षेत्रका तथ्याङ्क संकलन गर्न विभिन्न आधिकारिक निकायहरुद्वारा प्रकाशित गरिएका स्रोतहरुलाई लिइएको छ । तसर्थ मूलतः द्वितीयक स्रोतको प्रयोग भएको छ भन्न सकिन्छ यसका अलावा केही सूचनाहरु लिनका लागि भने स्थलगत सर्वेक्षण समेत भएबाट प्राथमिक स्रोतको समेत पर्याप्त उपयोग गरिएको छ ।

वस्तुगत विवरणका सीमाहरु :

१. यस विवरणमा समावेश गरिएका तथ्याङ्कहरु फालेलुड गाउँपालिकासंगमात्र सम्बन्धित छन् ।
२. द्वितीयक स्रोतबाट लिइएका सूचनाहरुको पुर्णता सन्दर्भ सामग्रीमा समावेश गरिएको हदसम्म मात्र सीमित छ ।

१. गाउँपालिकाको परिचय

जलजले, फालेलुड लामपोखरी र लालीगुराँस क्षेत्र

पाँचथर जिल्लाको सुदूर उत्तर र पूर्वमा रहेको प्राडबुड, मेमेड, गा.बि.स.मा अरु पनि थुप्रै थाल र पोखरी छन् । छिमेकी राष्ट्र भारतको सिक्कीम र पश्चिम बंगालसँग सिमाना जोडिएका छन् । छिमेकी भारतको सिक्कीम र पश्चिम बंगालसँग सिमाना जोडिएका यी गा.बि.स. का प्रमुख पोखरीहरु प्राकृतिक, सुन्दरतासँगै पर्यटकीय दृष्टिकोणले पनि महत्वपूर्ण छन् । जसमध्ये एक हो जलजले पोखरी । यो पोखरी सदरमुकाम फिदिमदेखि करिव ११ कोष दुरी अर्थात साविक प्राडबुड गा.बि.स. वडा नं. ६ र हाल फालेलुड गाउँपालिका वडा नं. ५ मा पर्छ । तीन सय मिटर लम्बाई र २ सय ५० मिटर चौडाईमा फैलिएको यो पोखरी भारत र नेपालको सिमानमा पर्ने फालौट तथा इलामको सन्दकपुर नजिकै पर्छ । लहलह माछा खेल्ने र हरियो पानी छचल्कीरहने यो पोखरी हेन्मा जति सुन्दर छ त्यतिकै धार्मिक महत्वले पनि सम्पन्न छ । जलजले पोखरी रहेको प्राडबुड गा.बि.स. का छिमेकी च्याडथापु र मेमेड गा.बि.स. मा पर्ने अर्को महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थल हो फालेलुड लामपोखरी क्षेत्र । एक दर्जन पोखरी नजिकै छाँगा, छहरा र ऐतिहासिक ओढार समेत भेट्न सकिने यो क्षेत्रलाई पर्यटकीय स्वरूप दिन लामपोखरी सामुदायिक बनले ३ पटक फलौट लामपोखरी लालीगुँरास महोत्सव आयोजना गरिसकेको छ । त्रिभुव विश्वविद्यालयको वातावरण तथा जैविक विविधता सम्बन्धि अध्ययन गर्न आएको टोलीले तीनपर्श अघि सार्वजनिक गरेको तथ्याङ्क अनुसार यो क्षेत्रमा पूर्वकै सबै भन्दा धेरै प्रजाति अर्थात २८ थरी लाली गुराँस पाइन्छन् । फालौट लामपोखरी क्षेत्रको धेरैजसो भुभाग च्याडथापु र मेमेडगा.बि.स.मा पर्छ । सदरमुकाम

फिदिमबाट करिव १६ कोषको दुरी अर्थात भारतको सिक्कीम र दार्जिलिङ्गसँग सिमाना जोड्ने यस स्थानमा डबला,गुण्टे,हर्कटे र हिले नामका सहित एक दर्जन ताल, पोखरी र नजिकै काली ओढार अनि पानावा र खेवाथाम नामका भर्ना पनि छन् । यी पोखरीहरूको एक पछि अर्को गर्दै भ्रमण गर्न कम्तीमा छ घण्टा लाग्छ । घना जंगल र सुन्दर वातावरणमा रहेका पोखरिमा बाहैमासा पानी घट्दैन । आसपासमा विभिन्न प्रजातिका चराचुरुङ्गी र वन्यजन्तुको वासस्थान रहेको भेटिन्छ । डबला पोखरी फालोट लामपोखरी क्षेत्रको प्रवेशद्वार अर्थात मेमेड गा.वि.स.वडा नं. ३ मा छ । यहाँवाट १५ मिनेट पैदल यात्रा गरेपछि अर्को पोखरी परालको गुण्टा जस्तै आकारमा भेटिन्छ । त्यसैले यो पोखरीको नाम गुण्टे पोखरीरहेको हो । पानावा भरना पाँचथरको मेमेड गा.वि.स. वडा नं. ३ र ६ को संगममा अवस्थित छ । यो जिल्लाकै सबै भन्दा लामो भरना भरना हो । ३ सय ५९ मिटर लम्बाई भएको तेह्रथुमको व्यातुड भर्नालाई नेपालकै सबै भन्दा लामो भरना भनिए पनि पानावा भर्नाको भने लम्बाई अहिले सम्म नापिएको छैन । मेमेड गा.वि.स.वडा नं. ३ र ६ वडालाई सिमाना छुट्याएर रहेको यो भर्ना हेर्दा व्यातुड भर्ना वरावरको देखिन्छ भने आकर्षक पनि उतिकै छ । बाहैमास सडलो पानी खसिरहने यो भरनाको सिरमा गुप्तेश्वर किराँतेश्वर सिवालय छन् । यस कारण यो भरनाको प्रकृतिक महत्वसँगै धार्मिक र ऐतिहासिक महत्व पनि जोडिएको छ । यहाँ स्थित गुप्तेश्वर मन्दिरमा मेमेड,प्राडबुडर सिदिन गा.वि.स. का ब्राह्मण समुदायले विगत पाँच वर्षयता वर्षेनी पुराण लगाउनुका साथै नियमित पुजा पाठ गर्दै आएका छन् । यो भर्ना पोखराको डेभिट फल्स भन्दा कम छैन स्थानीय साहित्यकार श्री सन्दीप भभल्को भन्दून अहिले सम्म लम्बाई ननापिएकाले यति नै हो भनेर भन्ने ठ्याकै लम्बाई भनन नसकिए पनि यो भर्ना जिल्लाकै सबै भन्दा ठुलो र रमणीय भर्ना हो भन्ने हाम्रो दावी छ ।” पानावा भर्ना रहेको स्थान वरिपरि लिम्बु समुदायको बसोवास छ लिम्बु भाषमा “पाना” भनेको पानी र “वा” भनेको छ अर्थात “पानावा” भनेको यहाँ पानी छ भन्ने अर्थ लाग्छ । तसर्थ हिउद वर्ष बाहै महिना निरन्तर छडगछडग गरेर पानी भरिरहने भएकाले यस भर्नाको नाम पनि लिम्बु भाषाबाटै पानावा भनेर राखिएको स्थानीय बुढापाकाको भनाई छ । यो भर्ना हेर्न मेमेड सहित छिमेकी प्राडबुड,सिदिन र एकतीन गा.वि.स.बाट प्रशस्तै मानिसहरु आउने गर्दछन् । यो बाहेक पुर्वोत्तरी पाँचथरका उच्च पहाडी र हिमाली क्षेत्रका धार्मिक सांकृतिक र ऐतिहासिक स्थलहरूको भ्रमणमा आउने बाह्य पर्यटकहरूले पनि यो भर्नाको दृश्यावलोकन गर्नुको साथै रमणीय दृश्य क्यामेरा कैद गरेर लैजाने गरेका छन् । पानावा जस्तै मेमेड गा.वि.स. मा खेवाथाम खोलामा अरु थप ३ वटा छाँगा छन् । खेवाथामबाट विजुली निकालेर मेमेड गा.वि.स.का ४,५,६,८ र ९ नम्बर वडाका ५ सय अधिक घरधुरीलाई सेवा दिइएको छ । यस्तै पानावा भर्नाबाट पनि विजुली निकाल्ने हो भने मेमेडका थप ३ बाँकी सबै वडामा जिल्ली आपुर्ति गर्न सकिने पक्क छ । माल पाएर पनि चाल नपाएको भनेभै पाँचथरका उत्तरी क्षेत्रमा पानावा जस्ता पर्यटकीय सम्भावना बोकेका अरु पनि थुप्रै महत्वपूर्ण स्थलहरु छन् तसर्थ यिनिहरुबाट हुनसक्ने विकासका सम्भावनाहरूको अध्ययन गरेर अगाडी बढन सके यस क्षेत्रको विकासमा टेवा पुग्ने पक्का छ ।

ग्रामीण पर्यटन

ग्रामीण पर्यटनले ग्रामीण जिवन शैलीलाई आत्मासाथ गर्दै सहभागितात्मक रूपमा अगाडि बढाउँछ । यो ग्रामीण जिवनशैली सुधार्ने एक महत्वपूर्ण माध्यम पनि हो । कुनै पनि गाएँले आफ्नो पहिचान र विशेषता बोकेको हुन्छ । बाह्य मानिसहरु जो आधुनिकीकरण र शहरीकरणबाट टाढा रहन चाहन्छन ग्रामीण परिवेश तिनीहरुलाई आकर्षणको केन्द्र विन्दु हुन्छ । पाँचथर जिल्लामा पनि त्यस्ता धेरै ग्रामीण क्षेत्रहरु रहेका छन् जसले आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटनलाई आकर्षित गर्दछ । अधिकाँश ग्रामीण क्षेत्र रहेको यो जिल्लामा ग्रामीण जिवन पद्धति जिउनका लागि मानिसहरु २-४ दिन आउने र ग्रामीण,स्थानीयको रोजगारीमा प्रत्यक्ष संलग्नता,हस्तकलाको विक्री र स्थानीयलाई राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय पहिचान हुन पुरदछ । यसको लागि राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रचार प्रसार र आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास र स्थानीयमा हौसलाको आवश्यकता हुन पर्ने देखिन्छ । अनुपम प्राकृतिक भू-दृश्य, जातिगत विविधता,साँस्कृतिक विशिष्टता, अनुपाम र मौलिक जीवनशैली, आनौठो खानपान र रीतिरिवाजले पाँचथर पर्यटकहरूका लागि विशिष्ट गन्तव्य हुनसक्ने सम्भावना हुँदाहुँदै पनि त्यसबाट लाभ लिन भने सकिरहेको अवस्था छैन । यस्तो स्थितिमा होमस्टेका माध्यमबाट बाह्य र आन्तरिक पर्यटकलाई गाउँघरमा पुऱ्याउन सकियो भने यसले नेपाली अर्थतन्त्रमा पनि टेवा पुऱ्याउने निश्चित देखिन्छ । पर्यटकलाई गाउँघरमा पुऱ्याउन सकेमा यसबाट एकातिर ग्रामीण समुदायको आयस्रोतमा वृद्धि भई उनीहरुको जीवनस्तरमा सुधार आउने निश्चित छ भने अर्कोतिर ग्रामीण कलासंस्कृति रीतिरिवाज र रहनसहनको प्रवर्द्धनमा पनि उल्लेखनयि योदान पूऱ्गने देखिन्छ । यसका माध्यमबाट स्वरोजगारको स्थिति सिर्जना हुँदै गएमा रोजगारीका लागि विदेश पलायन हुनुपार्ने स्थितिको क्रमशः अन्त्य हुने छ र श्रम,शिक्षा र सीपयुक्त युवापुस्ता

आफ्नै ठाउँमा बस्नाले देशकै विकासअभियानमा टेवा पुग्ने छ । कार्यक्रमहरु संचालन गर्न र संचालन रहेको स्थानमा अझ प्रभावकारी तरिकाले संचालन गर्न सकेको खण्डमा ग्रामीण पर्यटनले स्थानीय स्तरमा जिवनस्तर माथि उठाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेछ ।

सांकृतिक तथा धार्मिक पर्यटन

सस्कृतिक तथा धर्म मानव सभ्यता संग जोडीएर रहेको हुन्छ । नेपाल एउटा त्यस्तो देश हो जहाँ १०० भन्दा बढी जातजातिको वासस्थान रहेको छ । ती हरेक जातजातीको आ-आफ्नै धर्म संस्कृति तथा रीतिरिवाजहरु रहेका छन् । यसजिल्लामारहेकाजातजातिहरुको आ-आफ्नै रीतिरिवाज धर्म संकृति परम्परा चालचलन रहनसहन मूल्य मान्यता जीवन पद्धति, मानव उत्पत्ति र सभ्यताको ऐतिहासिक महत्व रहेको पाइन्छ । तिनीहरु एक अर्कामा विल्कुलै फरक छन् र यी सम्पूर्ण मानिसहरु एक अर्काको धर्म संस्कृतिलाई आत्मसम्मान र सकारात्मक रूपमा व्याख्या गर्ने गर्दछन् । त्यसैकारण नेपाललाई विश्वसामु धार्मिक स्वतन्त्रताको देश भनेर चिनिन्छ । यो परिवेश यस पालिकाको सन्दर्भमा पनि मिल्दछ । राई लिम्बु किराँत शेर्पा गूरुड लगायतका विभिन्न जातजातिहरुको बसोबास रहेको यो जिल्लामा सांस्कृतिक तथा धामकि पहिचान गराउने धर्म संस्कृतिले समेत पर्यटनको विकास हुने संभावना देखिन्छ ।

पाँचथरको धार्मिक, सांकृतिक पक्ष भनेको यहाँको स्थानीय चाड पर्वहरु हुन, जसले आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्दछ । चाडपार्व भन्नाले कुनै खास दिन तथा तिथिमा विभिन्न जातजाति तथा समुदायका मानिसहरुले विशेष पर्वको रूपमा मान्ने र विभिन्न देवदेवीहरुको पुजाआजा गरी भोज भतेर खाई नाचगान गरी रमाइलो गर्ने दिनलाई भनिन्छ । साँस्कृतिक विविधताले भरिएकोले यहाँका मानिसहरु आफ्नो साँस्कृतिक पहिचानका लागि परम्परा देखिनै विभिन्न चाडपर्वहरु मनाउँदै आएका छन् । किराँत लिम्बुहरुको मुख्य चाड पर्वहरु चार ऋतुसँग सम्बन्धित छ । ती हुन चासोक यक्वा कक्फेवा र सिसेक्पा तिनीहरुमध्ये चासोक र यक्वा प्रमुख हुन । चासोक बालीनाली भित्राइएपछि गरिन्छ । र यक्वजा बीउबिजन छर्ने याममा मनाइन्छ । यसका साथै परम्परागत भेषभूषा गरगहना खानपिन आदि हरेक जातजातिहरुमा आ-आफ्नै भएकोले पाँचथरमा साँस्कृतिक विविधता छ र यही विशेषता भएका कारण यहाँसाँस्कृतिक पर्यटनको संभावना अत्याधिक रहेको पाइन्छ ।

चासोक साकेला

किराँत लिम्बुहरु आफ्नो सभ्यतासँगै खेतीपाती गर्ने गर्दछन् । खेतीवाट पाकेको नयाँ वाली भित्र्याई सर्व प्रथम आफ्ना इष्ट देउता युमा र पितृहरुलाई आक्छान गरेर उनीहरुमा नयाँपाकेको अन्नहरु फेदाडमा वा तुम्याहाडद्वारा अर्पण गरि चासोक (न्वागी पुजा) गर्ने गरिन्छ, जसलाई लिम्बुहरुले चासोक तडनाम भन्ने गरेका छन् ।

हरेक वर्ष मंसिर शुक्ल पूर्णिमाका दिन मनाइने ऐतिहासिक पर्व चासोक नडनाम अर्थात न्वागी पुजा पर्व लिम्बु राई र सुनुवार लगायतका किराँतीले आ-आफ्नो संस्कारअनुसार भव्यताका मनाउँछन् । यो पर्व तीन दिनसम्म न्वागी पुजा गर्दै मनाइन्छ । मंसिर पूर्णिमाको दिन मनाइने यो चाडलाई हिन्दुले धान्य पूर्णिमा किराँत वर्गका याख्खाले चासोवा सुनुवारले फोल स्यादर लिम्बुले चासोक र राईले उघैलीइ पर्वका रूपमा मन्दै आएका छन् । तीन दिन मनाइने चासोकमा अहिले आएर सांस्कृतिक पर्यटनमा जोड दिन थालेको पाइन्छ ।

धार्मिक मान्यताअनुसार कृषि युगमा प्रवेश गर्नु पूर्व मानवका पुर्खाले कन्दमुल खोजेर खाँदा विभिन्न रोगले सताएपछि त्यसबाट मुक्त हुन देवतासँग प्रार्थना गरेपछि सिवेरा नामकी किराँती चेलीले काठको कोदालो बनाएर जंगल फँडानी गरी अननको बीउ छरेको किंबदन्ति छ । सो अन्न पाकेर खान थालेपछि पहिले जस्तो मानिसलाई रोग व्याध लाग्न छोडछ । सिवेराले उब्जाएको अन्न पहिलो पल्ट मंसिर पूर्णिमाकै दिन पाकेछ । उनले आफ्ना दाजु सावायेहाडलाई खुवाउन खोज्दासावायेहाडले पहिले चढाएर मात्र खानु पर्ने बाचा गराएका थिए रे, त्यसपछि विभिन्न जातिले यही परम्परालाई अंगिकार गर्दै आ-आफ्नो संकृति अनुसार न्वागी पुजा गर्न थालेको विश्वास गरिन्छ । यसरी किरात जातिको इतिहाससँग सम्बन्ध जोड्न न्वागी पुजा अहिले साभा पर्वका रूपमा स्थापित भइसकेको छ । न्वागी पुजा मानव जातिको विकास चरणसँगै सुरु भएका उदाहरण छन् । यो पुजा नगर्ने मानिसलाई विभिन्न किसिमका रोगव्याधी र विघ्नबाधा आइ लाग्ने धार्मिक विश्वास गरिन्छ । न्वागी पुजामा वर्षभरिको खेती भण्डारण गर्नु अघि देवता र पितृलाई चढाउने चलन छ । यो पर्व मानाउने जात जातिले आ-आफ्ना साँस्कृतिक भाँकीका साथ विभिन्न समारोहको आयोजन गर्ने गरेका छन् । यस्ता समारोहहरुमा लिम्बुले च्याबूड, राईले साकेला, सिली र सुनुवारले छ्यादार सिली नाच्ने गरेको पाइन्छ । यस पुजालाई पितृको सम्झनाको सँज्ञा दिईने गरिएको बुढापाकाहरु बताउँछन् । नेपाल सरकारले मंसिरे पुर्णिमाका दिन चासोक तडनाम पर्व मनाउन सार्वजनिक बिदा दिने गरेको छ ।

यो सँकार लिम्बुहरुको मुन्द्युमसँग र लिम्बुहरुको इतिहाससँग जोडिएको छ । यसलाई सामुहिक रूपले मनाउनु भन्दा पहिला पनि लिम्बुहरुले घर घरमा मनाउथे । महान चार्डको रूपमा तर यसरी समुचिक रूपले मनाउन थालिएको भने २५ वर्ष भयो । उत्सवमा सम्पुर्ण मानवजातिको जीवन रक्षाका लागि रातभर चोमेन तडसिड एकराते मुन्द्युम प्रवचन पुजा च्याब्रुड नाच आदी लगायत आकर्षक नृत्यहरु प्रस्तुत गरेर चासोक तडनाम (उभौली पर्व) को रूपमा धुमधामले मनाउने गरिन्छ । यस अवसरमा लिम्बुहरुको परम्परागत मौलिक खेल तोड आप्सा (धनुका काँड हान्ने) लि आप्सा (गुलेली हान्ने) खोड लेप्पा (माछामार्ने) पलुड लेम्मा (छेलो हान्ने) थाम थाम्मा (तान बुन्ने) हाक्पारे, ख्याली धान नाच र केलाड प्रतियोगिताहरु समेत गर्ने गरिन्छ ।

यक्वा

किराँतीहरुको चाड यक्वा तडनाम भन्नले नयाँ बाली नाली लगाउने अवसरमा अन्न बाली राम्रो होस भन्ने मान्यताका साथ मानिने एक महत्वपूर्ण चाड हो । यो पर्व नेपाली पात्रो अनुसार चैत्र महिनामा मनाइन्छ । यस पर्वलाई लिम्बुहरुको उभौली पव (यक्वा तडनाम) पनि भनिन्छ ।

पर्यटन

पर्यापर्यटन उद्योगको नयाँ आयामको रूपमा लिईन्छ । यसको अवधारणाको सुरवात १९ औं शताब्दीको अन्त्यमा मात्र विकास भएको हो । यसको मूल्य उद्देश्य कुनै पनि स्थानको प्राकृतिक तथा सामाजिक संस्कृतिक वातावणलाई हानी नोक्सानी नपुऱ्याई पर्यटनको माध्यम द्वारा दिगो आर्थिक विकास गर्ने भन्ने हो । पाँचथर जिल्लामा पाईने प्राकृतिक सौन्दर्यता र समाजिक एवं संस्कृतिक विविधतालाई ध्यानकेन्द्रित गर्दै पर्यापर्यटनको विकास गर्न सकिन्छ, जसले कुनै पनि हानि नोक्सानी विना स्थानीय वासिन्दाको जिविकोपार्जन अवस्थालाई माथि उठाउन सकिन्छ । यस अन्तर्गत विभिन्न पर्यटकीय गतिविधिहरु संचालन गर्न सकिन्छ । हाईकिड वाईकिड चराचुरुड्गी तथा वन्य जन्तुहरुको अवलोकन तथा प्यारागलाइडिड राफिटड आदि । यी सम्पुर्ण कारणहरुले फालेलुड गाउँउपालिकालाई प्रमुख पर्यापर्यटनको रूपमा विकास गर्न सकिने सम्भावनाहरु रहेका छन् । तर आधुनिकीकरण र प्रविधिको कारणले गर्दा मानिसहरुको जीवन पद्धति विस्तारै विस्तारै परिवर्तन हुँदै गएको कारण पर्यापर्यटनले सम्पुर्ण प्राकृतिक तत्वहरु तथा सामाजिक संकृतिक अवस्थालाई निरन्तरता दिन सहजकर्ताको काम गर्दछ जुन सम्भावना पाँचथर जिल्लामा रहेको छ ।

कृषि पर्यटन

कृषि नेपालको अर्थतन्त्रको मेरुडण्ड हो । यहाँका अधिकाँस मानिसहरुको मुख्य जिवीकोपार्जनको आधार पनि कृषि नै हो । पाँचथर जिल्ला पनि यसको अपवादमा रहेको छैन । तर हाल आएर यहाँका मानिसहरुले जिविकोपार्जन खेति प्रणालीलाई विस्तारै विस्थापित गरी व्यवसायिक खेती प्रति आकर्षित भएका छन् । जुन कृषि क्षेत्रको नमुनाको रूपमा लिन सकिन्छ । जसले क्षेत्रिय तथा राष्ट्रिय रूपमा चर्चा र चासोको विषय बनेको छ र हाल आएर यही कृषि क्षेत्रलाई पर्यटनसँग जोडेर व्याख्या गर्ने गरेको पाईन्छ । गाउँउपालिकामा संचालन गरिएका व्यवसायिक खेति जस्तै चिया खेति र अलौची प्रमुख हुन । प्रशस्त मात्रामा अर्गानिक चिया उत्पादन गर्ने जिल्लाको रूपमा पीलिकालाई लिन सकिन्छ । त्यस्तै अलौची खेति पनि यहाँको प्रमुख उत्पादन हो । जसलाई पुर्वको कालो सुनको संज्ञा दिईन्छ । चिया तथा अलौची जस्ता अन्य नगदेवालीको पकेट क्षेत्रको रूपमा चिनिएको पाँचथर जिल्लामा राष्ट्रको अन्य भागबाट र छिमेकी राष्ट्र र अन्य देशका मानिसहरु अध्ययन अनुसन्धान र मजोरन्जनका लागि आउने गर्दछन जसले गर्दा यस पालिकालाई कृषि पर्यटनको रूपमा विकास गर्न सक्नेप्रशस्त सम्भावना रहेकोछ ।

बाल श्रमको अवस्था

यस गाउँउपालिकामा बाल मजदुरको संख्या यकिन नभएता पनि यस क्षेत्रमा काम गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरुका अनुसार सबैभन्दा बढी संख्या ग्रामीण क्षेत्रको कृषि पेशामा आधारित छ । उनीहरु ग्रामीण क्षेत्रको कामहरुमध्ये पानी बोक्ने, दाउरा खोज्ने, गाईवस्तु चराउने, खेतवारीमा काम गर्ने, सरसफाई गर्ने र आमा बाबा काममा गउको बेलामा भाई बहिनीहरुलाई हेरचाह गर्न लगाउने र घरायसी जनावरहरुको हेरचाह गर्न लगाउनाले विद्यालय जाने उमेरमा काम गर्ने

वाध्य भएका छन् । त्यतिमात्र हाइन गाउँका धनी परिवारले गरिब परिवारबाट आएका बाल मजदुरहरूलाई घरायसी काममा लगाउने चलन निकै बढेर गएको छ ।

वन जंगलको किसिम र अवस्था

वन तथा वातावरण एक अर्काका परिपुरक हुन् । यस क्षेत्रमा समग्र वातावरणीय स्थितिलाई जिल्लामा उपलब्ध वनवंगलको मात्रा तथा गुणस्तरले समेत निर्धारण गरेको हुन्छ । जिल्लाको समग्र वातावरणीय अवस्था तथा वन जंगलको स्थितिलाई यस खण्डमा व्याख्या गरिएको छ ।

- क) **लिथोकर्पस फरेस्ट (Lithocarpus forest)** यो जिल्लाको उच्च पहाडी क्षेत्रमा पाईन्छ जहाँच (betula alnoides) लाली गुँरास (rhododendron arboreum) र अन्य प्रजातीहरु जस्तै ढ्याङ्ग्रा सल्ला धुपी र ठिङ्गुरे सल्ला पाईन्छ ।
- ख) **रानी सल्ला/फर फरेस्ट (Rani salla/fur forest)** यो प्रकारको वन जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रमा पाईन्छ । मुख्य प्रजातीहरु रानी सल्ला (pinus roxburghii) र अन्यमा ढ्याङ्ग्रे सल्ला गुराँस खस्तु (quercus semecarpifolia) फलाट (quercus lanata) यस क्षेत्रमा मुख्य प्रजातीहरु हुन् ।
- ग) **मिस्त्रित वन (Brich and Maple forest)** यस प्रकारको वन अर्ध शितोष्ण क्षेत्रमा पाईन्छ । यहाँका मुख्य प्रजातीहरु ब्रीच गुराँस फिरफिरे (acer oblongum) ढ्याङ्ग्रे सल्ला धुपी (cupressus torulosa) खस्तु र फलाट यहाँका मुख्य प्रजातीहरु हुन् ।
- घ) **खस्तु तथा ओक फरेस्ट (temperate forest)** यस प्रकारको वन समिश्रोष्ण प्रदेशमा पाईन्छ । खस्तु, फलाट, गुराँस, फिरफिरे, आरुपाते, सल्ला जातका रुख जस्तै ठिङ्गुरे सल्ला, गोब्रे सल्ला, ढ्याङ्ग्रे सल्ला, धुपी यहाँका मुख्य वनस्पतीहरु हुन् ।
- ड) **ओक तथा लहरे फरेस्ट (eastern mountain type of forest)** यस प्रकारको वनमा बाभ फलाट खास्तु ढ्याङ्ग्रे सल्ला ठिङ्गुरे सल्ला फिरफिरे र गुँरासप्रजातिका वनस्पतीहरु पाईन्छन् ।
- च) **खोटे सल्ला (pinus roxburghii) Chauda pate forest** यस प्रकारको वन पाँचथरको मध्य पहाडी क्षेत्रमा पाईन्छ । खोटे सल्ला यस प्रकारको वनको मुख्य वनस्पती हो । बृक्षारोपणले गर्दा हालैका वर्षहरुमा खोटे सल्ला र पातलो सल्लाहरु विस्तारै बढ्दै गउका छन् । यस वनको धेरैजसो क्षेत्र बृक्षारोपण गरेर बनाईको नयाँ वन क्षेत्र हो । हाल यस प्रकारको वनमा चिलाउने (schima wallichii) बोट धाँगेरो (lagerstroemia parviflora) अंगेरी र थोरै साल प्रजातिका वनस्पतीहरु पाईन्छन् ।
- छ) **चिलाउने (schima wallichii) कटुस (castanopsis indica) forest** पाँचथर जिल्लाका प्राय सबै वनहरुमा यस्तो प्रकारको वनस्पति पाईन्छ । यस प्रकारको वनमा पाईने प्रमुख वनस्पतीहरुमा चिलाउने, पटुस, भिगान, बाभ (quercus glauca) अंगेरी र खोटे सल्ला तता पटु सल्ला मुख्य हुन् ।
- ज) **पहाडी साल वन:** पाँचथर जिल्लामा पाईने तल्लो क्षेत्रहरु जस्तै बेशी टार र नदी तटिय क्षेत्रहरुमा हाल पनि केही सालका प्रजातीहरु पाईन्छन् । यी क्षेत्रहरुमा पुराना सालका रुखहरु लगाभग लोप भैसकेका छन् भने सालका नयाँ प्रजातीहरु भने हालैका वर्षहरुमा लगाइएको छ ।

फोहोर पानीको व्यावस्थापन

घर गोठ भान्साघर आदिबाट आउने फोहोरपानी खेत या करेसावारीमा फाल्ने गरिन्छ भने फिदिम बजारमा सडकको छेउमा रहेको ढलमा फाल्ने गरिन्छ । ग्रामीण भेगमा ९५% भन्दा बढी फोहोर पानी खेत र करेसावारीमा फाल्ने गरिन्छ ।

नामाकरण :

महाभारात श्रृङ्खलामा पर्ने फालौट क्षेत्र हालको सिमान जहाँ भाले कुखुराको आकारकको ढुडगा थियो स्थानिय लिम्बु भाषा बोल्नेहरुले भालेलाई “फाल” भनी उच्चारण गर्ने गरको त्यही भाले शब्दको अपभ्रस भइ फाले हुनयो र लुड भन्नाले लिम्बु भाषामा ढुडगा भन्ने हुन्छ, त्यही अनुसार यस गाउँपालिकाको सिमानामा रहेको यस पर्वत श्रृङ्खलालाई फालेलुड भन्ने गरिएको हो ।

अवस्थिति:(सीमाना):

पूर्व : सिक्किम र भारतको पश्चिम बंगालको दार्जेलिङ

पश्चिम : याडवरक, हिलिहाड गाउँपालिका र फिदिम नगरपालिका

उत्तर : च्याडथापु, याडवरक गाउँपालिका

दक्षिण : फिदिम नगरपालिकाको याडनाम, नाङ्गिन र इलाम जिल्लाको माइपोखरी

क्षेत्रफल : २०७१४ वर्गकिलोमिटर

२. भौगोलिक स्वरूप :(भूबनावट, भिरालोपन, मैदान, आदि) लेकाली भूभाग रहेको अधिकाँ भाग भिरालो रहेको छ, वन क्षेत्र र उच्च भागमा समथर लेकाली फाटहरु समेत रहेको छ ।

३. स्थानीय चार्डपर्व तथा जात्रा र मेलाहरुको विवरण :

क्र.सं.	चार्डपर्व	जात्रा	मेलाहरुका नाम	मनाइने महिना	तिथि	मनाउने जातजाति
१	दशै, तिहार		दुतिया मेला	आश्विन, कार्तिक		लिम्बु, राई क्षेत्री बहुन गुरुड नेवार दलित तामाङ शेर्पा अन्य सबैले यी चाडहरु मनाउने गर्दछ ।
२	चैते दशै		रामनवमी मेला	चैत्र महिना	नवमी	
३	माघे संक्रान्ती		संक्रान्ती मेला	माघ महिना		
४	साउने संक्रान्ती		संक्रान्ती मेला	साउन महिना		
५	हरीतालिका तिज		गाउँ, शहरमा	भदौ महिना	दुतिया	

श्रोतः स्थानिय बासिन्दा

४. पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण (धार्मिक/ऐतिहासिक/पुरातात्त्विक):

क्र.सं.	पर्यटकीय स्थलहरुको नाम	स्थान	स्थलको महत्व	दैनिक औसतमा आउने पर्यटकहरुको संख्या	कैफियत
१.	शिवगंगा मन्दिर	एकतिन	धार्मिक स्थल	२०	
२	पाथीभरा मन्दिर	एकतिन	धार्मिक स्थल	२०	
३	फालौट	ममेड	पर्यटकीय	५०	
४	जलजले	प्राडबुड	पर्यटकीय	साधारण	
५	लामपोखरी	प्राडबुड	पर्यटकीय	साधारण	
६	पानावा झर्ना	ममेड	पर्यटकीय	साधारण	

७	झुँ कारेश्वर जोरपाटी	एकतिन	पर्यटकीय	साधारण	
८	शहिदपार्क	ममेड	पर्यटकीय	साधारण	
९	आगेजुड गुफा	एकतिन	पर्यटकीय	साधारण	
१०	खातुम भरना	ममेड	पर्यटकीय	साधारण	

श्रोत: जिल्ला पार्श्वचित्र र स्थानिय जानकार

५. वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	फालेलुड गाउँ पालिका	
		क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१	कृषि क्षेत्र	१५१९४	
२	वन तथा चरन क्षेत्र	७०३७	
३	नदिनालाले ओगटेको क्षेत्र	१४८	
४	ताल तलैया	०	
५	सिमसार क्षेत्र	०	
६	औद्योगिक क्षेत्र	०	
७	सडकले ओगटेको क्षेत्र	०	
८	अन्य	०	
९	चरन, भाडी, बुट्यान, आवास	८०८	०.६४
	जम्मा		

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

प्रस्तुत तथ्यांकको विश्लेषणबाट यस गाउँपालिकामा भू उपयोगको स्थितिलाई हेर्दा क्रमशः कृषि क्षेत्र, वन तथा चरण तथा चरन, भाडी, बुट्यान तथा आवास क्षेत्रले ओगटेको देखिन्छ ।

६. सिंचित क्षेत्रफलको विवरण

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रफल (हे.मा)	कैफियत
१	सालैभर सिंचित	९४६	
२	मौसमी सिंचित	३०६८	
३	कुल सिंचित क्षेत्रफल	९४६	
४	असिंचित जमिन	१७२०	
५	खेतियोग्य जमिन	७३४८	
६	खेति गरीएको जमिन	६३२४	
	जम्मा	२०३५२	

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय पाँचथर

प्रस्तुत तथ्यांक विश्लेषणबाट यस गाउँपालिकाको कूल खेति योग्य जमिनको सानो हिस्सामा मात्र सिंचाइ सुविधा देखिन्छ । खेति गरीएको जमिनमा सिंचाइ सुविधा पुऱ्याई कृषिको विकासमा जोड दिनु आवस्यक देखिन्छ ।

७. वन क्षेत्र/नरसी सम्बन्धी विवरण

विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत	कैफियत
सामुदायिक वन	१६३४.४०	२८.३१	
कबुलियती वन	८०	१.३७	
धार्मिक वन	२.१०	०.०३६	
सरकारी संरक्षित वन	५३२०	९१.६१	

अन्य (निजी वन)	०.५०		
----------------	------	--	--

श्रोत : जिल्ला बन कार्यालय पाँचथरको वार्षिक प्रतिवेदन

प्रस्तुत तथ्यांक विश्लेषणबाट यस गाउँपालिकाको कूल वन क्षेत्र मध्ये सरकार संरक्षित बनको क्षेत्र बढी रहेको देखिन्छ । त्यसपछि क्रमशः सामूदायिक वन, कर्वालियत, धार्मिक वन र निजी बनको हिस्सा रहेको देखिन्छ ।

८. सरकारी/सार्वजनिक जग्गाहरूको विवरण

क्रं सं.	जग्गा रहेको स्थान		
		क्षेत्रफल (रो.)	स्वामित्व
१	फालौट		सरकारी
२	खमेकिलम्बा	३०	सरकारी
३	थानचुली	२०	सरकारी
४	मेमेड विभिन्न स्थान	३४०	सरकारी
	जम्मा	३९०	सरकारी

तथ्यांकले यस गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानमा जम्मा ३९० रोपनी सरकारी जग्गा रहेको देखिन्छ ।

श्रोत : स्थानीय बासिन्दा

९. जनसंख्या वितरणको अवस्था (२०५८-२०६८)

विवरण	गणना वर्ष	
	२०५८	२०६८
जनसंख्या	२४१४९	२३३९२
घर परिवार संख्या	३७७९	४८४१
जनसंख्याको अनुपातिक वितरण	९६	८८७४
जनघनत्व	१६३	१५५
औषत वृद्धिदर	१.४५	-०.५२
परिवारको औषत आकार	५.४२	४.६६
महिला पुरुष अनुपात (प्रति १०० जना महिलामा पुरुषको संख्या)	९६	८८

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८

प्रस्तुत तथ्यांकले यस गाउँपालिकामा घरपरिवार वाहेकका प्रस्तुत समग्र सूचक वि.सं.२०५८ को तुलनामा वि.सं.२०६८ मा घटेको देखिन्छ ।

१०. वडा अनुसार घरधुरी तथा जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	घर परिवार संख्या	महिला	पुरुष	जम्मा	क्षेत्रफल /हेक्टर	जनघनत्व	मुख्य वस्तीहरू
१	५३४	१२६४	१०८२	२३४६	५८३.०८	२.३६	
२	६५६	१५४६	१३७९	२९२५	७२८.८५	२.३६	
३	६५७	१५९५	१४६४	३०५९	८५०.६२	२.३६	
४	४६९	११९०	११२१	२३११	७०२.४१	२.३६	
५	७६१	१९१५	१७५९	३६७४	९६९.८५	२.३६	
६	३५६	१००५	८९०	१८९५	५५२.४४	२.३६	
७	८०८	१४३३	१२६०	२६९३	६९०.५५	२.३६	

८	६००	१६१६	१३६५	२९८१	७२९.३२	२.३६	
जम्मा	४८४१	११५६४	१०३२०	२९८८४	५८०७.९२		

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

प्रस्तुत तथ्यांकले यस गाउँपालिकामा वडागत घरधुरी संख्यालाई हेर्दा क्रमशः वडदो देखि घट्दो क्रममा वडा नं. ७, ५, ३, २, ८, ९, ४, र ६ रहेको देखियो ।

११. उमेर तथा लिङ्गका आधारमा जनसंख्याको विवरण

उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिंगी	जम्मा
००- ०४ भन्दा मूलि	१०४३	९६०	०	२००३
०५ - ०९ वर्ष सम्म	१३०८	१४१५	०	२७२३
१० - १४ वर्ष सम्म	१५१०	१४३७	०	२९४७
१५ - १९ वर्ष सम्म	१४२७	१२८६	०	२७१३
२० - २४ वर्ष सम्म	११०४	६९३	०	१७९७
२५- २९ वर्ष सम्म	८४५	५६८	०	१४१३
३० - ३४ वर्ष सम्म	६४१	५२०	०	११६१
३५ - ३९ वर्ष सम्म	६८५	४९८	०	११८३
४०- ४४वर्ष सम्म	६८०	५३७	०	१२१७
४५ - ४९ वर्ष सम्म	५००	५३६	०	१०३६
५०- ५४ वर्ष सम्म	४२७	५२४	०	९५१
५५ - ५९ वर्ष सम्म	३९१	३००	०	६९१
६० - ६४ वर्ष सम्म	३४३	३३५	०	६७८
६५- ६९ वर्ष सम्म	२४६	२५६	०	५०२
७० - ७४ वर्ष सम्म	१७४	१९५	०	३६९
७५ + वर्ष माथि	२४०	२६०	०	५००
जम्मा	११५६४	१०३२०	०	२९८८४

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

तथ्यांकको विश्लेषणले ४० वर्ष भन्दा कम उमेर समूहको हिस्सा उल्लेख्य रहेको पाइयो ।

१२. आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको अवस्था :

उमेर समूह	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत
० देखि १४	३८१२	३८६१	७६७३	३५.०७
१५ देखि ५९	५४६२	६७००	१२१६२	५५.५७
६० भन्दा माथि	१०४६	१००३	२०४९	९.३६
जम्मा	१०३२०	११५६४	२९८८४	१००

स्रोत :केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०५८

तथ्यांकले आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्याको हिस्सा ५५.५७ प्रतिशत देखियो ।

१३. मातृभाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

क्र.सं.	मातृभाषा	प्रतिशत
१	नेपाली	३४.१०
२	लिम्बु	४०.९२

३	वान्तवा	५.५
४	राई	५.२५
५	तामाङ	६.५२
६	मगर	२.९४
७	अन्य	५.५७

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

मातृभाषाको आधारमा जनसंख्याको स्थितिलाई हेर्दा क्रमशः लिम्बू, नेपाली, तामाङ, अन्य, वान्तवा, राई र मगर भाषीहरुको उपस्थिति देखियो ।

१४. धर्मको आधारमा जनसंख्याको विवरण (जम्मा जनसंख्या २१८८४)

क्र.सं.	धर्म	प्रतिशत
१	हिन्दू	३४.३१
२	बौद्ध	११.६७
३	इस्लाम	०
४	किरात	५२
५	क्रिश्चियन	०.१३
६	प्रकृति	०
७	वन	०
८	जैन	०
९	बहाई	०.००
१०	सिख	०
११	अन्य	०.१३
	जम्मा	

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

धर्मको आधारमा जनसंख्याको विवरणलाई हेर्दा क्रमशः किराँत, हिन्दू, बौद्ध, क्रिश्चियन र अन्य धर्मावलम्बीहरुको बाहुल्यता रहेको देखियो ।

१५. जातियताको आधारमा जनसंख्याको विवरण (जनसंख्या २१८८४)

क्र.सं.	जातियता	प्रतिशत
१	क्षेत्री १४९७	६.८४
२	ब्राह्मण १४९२	६.८१
३	नेवार १७	०.०७
४	सार्की, कासी ७१	३.२४
५	दमाई २२७	१.०३
६	मगर १५७६	७.२०
७	लिम्बू ९५९२	४२.८३
८	तामाङ ९०९	४.९५
९	सूनुवार	०
१०	घर्ती/ भूजेल ९९	०.४५
११	अन्य २०४	१
१२	गूरुड १२०	०.५४

१३	राई ५५४९	२५.३५
१४	शेपा ९०	०.४४
	जम्मा	१००

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

जातियताको आधारमा जनसंख्याको विवरण हेर्दा यस गाउँपालिकामा क्रमशः लिम्बू, राई, मगर, क्षेत्री, ब्राह्मण, तामाङ्ग, सार्की कामी, दमाई, अन्य, गुरुङ, धर्ती, शेर्पा र नेवारको बाहुल्यता रहेको पाइयो ।

१६. लिंग र उमेरका आधारमा घरमुलीको विवरण

लिंग	जम्मा	घरमुलीको संख्या						
		१४ वर्ष सम्म	१५-२५	२६-३६	३७-४७	४८-५८	५९-६९	७० देखि माथि
पुरुष	३९७०	१६	४८७	६४८	८४१	१३०६	५१२	७७
महिला	८७१	०	१०७	१६२	२११	३२७	१२८	१९
जम्मा	४८४१	१६	५९४	८१०	१०५२	१६३३	६४०	९६

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

प्रस्तुत तथ्यांकबाट लिंगिय आधारमा घरमुलीको संख्या पुरुषको तुलनामा कम देखिन्छ । उमेर समूहका हिसावले ४८ देखि ५८ उमेर समुहको घरमुलीको संख्या अधिक देखिन्छ ।

१७. १० वर्ष र सो भन्दा माथिका महिला पुरुषहरुको पहिलो पटक विवाह गरेको उमेरको आधारमा जनसंख्या

लिंग	जम्मा	पहिलो पटक बिवाह गरेको उमेर								५० र सो भन्दा बढि
		१० वर्ष भन्दा मुनी	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	
पुरुष	०	३८२	१५७५	२१२३	७२२	२०१	१२८	४८	०	०
महिला	०	३८२	२१४५	१३७८	५९१	१७७	५५	१५	०	०
जम्मा	०	७६४	३७२०	३५०१	१३१३	३७८	१८३	६३	०	०

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

प्रस्तुत तथ्यांकले पहिलो पल्ट विवाहको उमेरलाई हेर्दा १५ देखि २४ वर्ष उमेर समूहमा विवाहको प्रवृत्ति उल्लेख्य रहेको देखियो ।

१८. अपांगताको आधारमा जनसंख्या (Population by disability)

लिंग	जम्मा अपांगता संख्या	अपांगताका आधारमा जनसंख्या							
		सारिरिक अपांग	अन्योपा अपांग	बहिरोपन अपांग	बहिरा अन्यो अपांग	बोलाइमा अपांग	मानसिक अपांग	बौद्धिक अपांग	बहु अपांग
जम्मा	६५९	२४७	१११	१०४	२२	६३	४०	२१	५१
पुरुष	३६९	१५१	४४	६४	१४	३७	२२	१२	२५
महिला	२९०	९६	६७	४०	८	२६	१८	९	२६

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

प्रस्तुत तथ्यांकलाई हेर्दा यस गाउँपालिकामा जम्मा अपांग ६५९ मध्ये ३६९ पुरुष र २९० महिला रहेको देखियो ।

१९. अपांगता परिचयपत्र लिएका वालवालिकाको विवरण

अपाङ्गता परिचय पत्रको किसिम	परिचयपत्र लिएका बालबालिकाको संख्या		
	बालिका	बालक	जम्मा
पूर्ण अशक्त अपांगता (रातो रंगको)२८	१०	५	१५
अति अशक्त अपांगता परिचय पत्र (नीलो रंगको ६७	२४	२२	४६
मध्यम अपांगता (पहेलो रंगको ५२	९	३४	४३
सामान्य अपांगता (सेतो रंगको ४५	१९	२२	४१
जम्मा	६२	८६	१४८

श्रोत: जि.वि.स /न.पा./राष्ट्रिय जनगणना २०६८

अपाङ्गताको प्रकार अनुसार जम्मा १४८ बालबालिकाले परिचय पत्र लिएको देखियो ।

२०. छानाको प्रकारको आधारमा घरधुरी संख्या ४८४९

सि. नं.	घरको प्रकार	संख्या	प्रतिशत
१	फुस तथा खरले छाएका	२५१६	५२
२	जस्ता । च्यादरले छाएका	२०५९	४२.५
३	टायल तथा ढुंगा (Slate) छाएका	०	०
४	आर सी.सी	०	०
५	काठले छाएका	०	०
६	माटोले छाएका	०	०
७	अन्य	२६६	५.५
८	उल्लेख नभएको	०	
जम्मा		४८४९	१००

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

उल्लेखित तथ्यांकको विश्लेषण गर्दा जस्ता वा अन्य छाना भएका घरको तुलनामा फुसको छाना भएका घरको संख्याको अधिकता देखियो ।

२१. स्वामित्वको आधारमा घरपरिवारको वसोवासको अवस्था

सि. नं.	स्वामित्वको विवरण	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	निजी	४६६०	९६.२५
२	भाडामा	१६८	३.४७
३	संस्थागत	१३	०.२८
४	जम्मा	४८४९	१००

श्रोत: जिल्ला पार्श्वचित्र २०७३

उल्लेखित तथ्यांकलाई हेर्दा आफ्नै स्वामित्व भएका वा निजी घरमा वसोवास गर्नेको संख्या सबभन्दा बढी देखियो । त्यसपछि क्रमशः भाडामा बस्ने र संस्थागत आवास सुविधा उपयोग कर्ता देखियो ।

२२. खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

सि. नं.	खानेपानीको श्रोतहरू	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	पाइपधारा	३९३७	८२
२	ट्युबवेल /हेन्डपम्प	०	०
३	ढाकिएको इनार /कुवा	७०	१
४	नढाकिएको इनार /कुवा	४८४	१०
५	मूलको पानी	१५०	३

६	खोला / नदीको पानी	५०	१
७	अन्य	१५०	३
८	उल्लेख नभएको	४८४९	१००

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०८८

प्रस्तुत तथ्यांकको विश्लेषणले ८० प्रतिशत घरधुरीले पाइपधाराको पानी उपयोग गरेको देखियो तथापि अझै पनि उल्लेख्य घरपरिवारमा असुरक्षित कुवा, तथा खोलाको पानी प्रयोगको स्थिति देखियो ।

२३. इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

सि.नं.	इन्धनको प्रकार	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	दाउरा	४४५३	९२
२	मट्टीतेल	०	०
३	एल पि. ग्यास	०	०
४	गुइठा	०	०
५	गोवर ग्यास	८८	२
६	विजुली	०	०
७	अन्य	३००	६
८	उल्लेख नभएको	०	०
		४८४९	१००

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०८८

तथ्यांक विश्लेषणबाट यस गाउँपालिकामा इन्धनको स्रोतको रूपमा दाउरा प्रयोग गर्नेको संख्या अत्याधिक देखिन्छ भने भिन्नो मात्रामा अन्य स्रोत, गोवर ग्यास प्रयोगकर्ताको उपस्थिति देखिन्छ ।

२४. बत्ती प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

सि.नं.	बत्तीको प्रकार	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	विजुली	२५३६	५२
२	मट्टीतेल	४८	१
३	वायोग्यास	३५	१
४	सोलार	२०२९	४२
५	पेल्टीसेट	१९३	४
६	अन्य	०	०
	जम्मा	४८४९	१००

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०८८

बत्ती प्रयोगका आधारमा घरपरिवार विवरणलाई हेर्दा सबभन्दा बढी विद्युत उपयोगकर्ता देखियो भने उल्लेख्य मात्रामा सौर्य स्रोतको उपयोग भएको देखियो । न्यून मात्रामा वायोग्यास तथा मट्टीतेल प्रयोगकर्ता देखियो ।

२५. उपलब्ध सेवा सुविधाको आधारमा घरपरिवार विवरण

सि.नं.	सेवा सुविधाको विवरण	घरपरिवार	प्रतिशत
१	रेडियो भएका	२४२०	५०
२	टिभी भएका	३१४	६
३	कम्प्युटर भएका	१४५	३
४	इन्टरनेट सुविधा भएका	०	०
५	टेलिफोन भएका	०	०
६	मोबाइल	४२११	८७

१४	Kalika Pra V	54	३	१८	
१५	Memeng Ma V	353	८	४४	
१६	Narelung Pra V	43	१	४३	
१७	Saraswti Ma V	165	१३	१२	
१८	Siddha Kali Ni Ma V	36	३	१२	
१९	Thoklimba Pra V	39	२	२०	
२०	Bal Sikshya Pra V	44	३	१५	
२१	Jana Kalyan Pra V	28	२	१४	
२२	Kalika Ma V	440	१३	३३	
२३	Nuwadin Pra V	41	३	१४	
२४	Pancha Kanya Ni Ma V	96	३	३२	
२५	Phalelung Pra V	30	२	१५	
२६	Siddha Pra V	51	३	१७	
२७	Singha Devi Pra V	82	४	२१	
२८	Singha Kalika Ni Ma V	157	३	५२	
२९	Bihidin Ni Ma V	176	३	५८	
३०	Budhithan Pra V	47	३	१५	
३१	Chhiruwa Ni Ma V	109	३	३६	
३२	Chintapu Pra V	65	३	२१	
३३	Deep Jyoti Pra V	83	२	४२	
३४	Papunden Ni Ma V	101	८	१२	
३५	Phulbari Pra V	40	२	२०	
३६	Siddha Devi Ma V	312	१४	२२	
३७	Singha Bahini Ma V	340	७	४८	
३८	Singha Kanya Pra V	26	३	९	
३९	Thokpan Ni Ma V	168	४	४२	
४०	Bhrikuti Ni Ma V	98	४	२४	
४१	Gyanjyoti Ni Ma V	163	३	५४	
४२	Ligimba Pra V	29	२	१५	
४३	Seselung Pra V	42	२	२१	
४४	Siddheshwor Pra V	50	३	१७	
४५	Singha Siddha Uchha Ma V	178	१२	१५	
४६	Youth Initiative Ebs	31			
४७	Phalalung Ebs	13			
४८	Brightstar Ebs	43			
४९	Ramtara Ebs	38			
५०	Eastern Ebs	72			

स्रोत : जि.शि.कार्यालय तथ्याङ्कका आधारमा

५१. विद्यमान स्वास्थ्य सेवाहरु

क्र.सं.	स्वास्थ्य सेवा	संख्या	बेड संख्या
१	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	०	०
२	सरकारी अस्पताल	०	०
३	प्रसुती गृह	२	४
४	वाल अस्पताल	००	०
५	आयुर्वेद अस्पताल	०	०
६	प्राकृतिक चिकित्सा	०	०
७	स्वास्थ्य चौकी	४	४
८	उप-स्वास्थ्य चौकी	०	०
९	प्राथमिक स्वास्थ्य स्याहार केन्द्र	०	०
१०	निजि अस्पताल	०	०
११	फार्मेसी	०	०
१२	चिकित्सक संख्या	०	०
१३	चिकित्सक अनुपात	०	०
१४	क्लिनिक	०	०
१५	बर्थिंड सेन्टर:	२	४
१६	पोलि क्लिनिक	०	०
१७	स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउने प्रतिशत	११	
१८	दक्ष स्वास्थ्यकर्मी बाट सुत्केरी गराउने प्रतिशत	११	
१९	सुडेनीवाट सुत्केरी गराउने प्रतिशत:	०	
२०	भिसीटी केन्द्र संख्या:	०	०
२१	महिला स्वयम सेविका संख्या:	४०	
२२	टि.बी. उपचार केन्द्र:	०	
२३	परिवार नियोजन का ५ विधी र ३ विधीको सेवा उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था संख्या:	४	
२४	बि.ओ.सी.(आधारभुत):	०	
२५	अपरेसन सेवा) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	०	
२६	गर्भवती जाँच पहिलो पटकको प्रतिशत:	५३.६	
२७	गर्भवती जाँच चौथो पटक सम्मको प्रतिशत:	३१.२५	
२८	सुत्केरी पश्चात जाँच गराउन आउने प्रतिशत:	३१.२५	

श्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय

५२. खोप सेवाको विवरण

क्र.सं.	विवरण	आ.व. २०७२/२०७३
		संख्या
१	वि.सि.जि.	४४२
२	डि.पि.टि.	३९९

३	पोलियो ३	३९९
४	दादुरा	४२५
५	टि.टि (गर्भवती महिला)	५२
६	पी.सी.भी.	३९९
७	आई.पी.भी.	

श्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय प्रतिवेदन

५३. खोप सेवा छोडने बालबालिकाको अवस्था

क्र. सं.	विवरण	२०७०२०७१	२०७१। ०७२	२०७२२०७३
		संख्या	संख्या	संख्या
१	वि.सि.जि. र दादुरा	०	०	०
२	डि.पि.टि हेपटाइटिस वि. । एच.आई.भि १ र डि.पि.टि हेपटाइटिस वि. । एच.आई.भि. ३	०	०	०
३	खोप नलगाएका बालबालिका	०	०	०

श्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय प्रतिवेदन

५४. विगत ३ वर्षहरुको पोषणको अवस्था

सुचकांकहरु	२०७१। ०७२	२०७२२०७३
५ वर्ष भन्दा मुनिको बृद्धि अनुगमन (पटक)		८१
गर्भवती महिलाहरुका लागि आइरन चक्की वितरण(जना)		२०५
गर्भवती महिलाहरुले प्राप्त गरेको जुकाको औषधी (जना)		२०५
सुत्केरी भएका महिलाहरुका लागि भिटामिन ए वितरण (जना)		९०९
६ महिना देखि ५ वर्ष सम्मका वच्चाहरुलाई खुवाएको भिटामिन ए(जना)		
१ देखि ५ वर्ष सम्मका वच्चाहरुलाई खुवाएको जुकाको औषधी (जना)		

श्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय

५५. कुपोषणको अवस्था

लिंग	संख्या	कैफियत
वालक	०	
वालिका	०	
जम्मा	०	

श्रोत: कुपोषित बालबालिकाको अभिलेख संकलन नगरिएको

५६. दीर्घ रोगको कारणले मृत्यु भएका बालवच्चा सम्बन्धी विवरण

रोगको नाम	वालिका	वालक	जम्मा
एच.आई.भि. / एड्स	०	०	०
मलेरिया	०	०	०

परिवारिक संरक्षणविहीन बालबालिकाको कूल सङ्ख्या	०	०	०	
परिवारमा वयस्क व्यक्ति नभइ बालबालिका मात्र भएको	०	०	०	
अवस्थामा रहेका बालबालिका	०	०	०	
आफन्तको संरक्षणमा रहेका बालबालिका	०	०	०	
संस्थागत संरक्षणमा रहेका बालबालिका	०	०	०	
सडक बालबालिका	०	०	०	
जेलमा रहेका	०	०	०	
हिंसा / यातना पीडित	०	०	०	
अलपत्र वा वेवारिसे अवस्थामा फेला परेका	०	०	०	
बेचविखनमा परेका बालबालिका	०	०	०	

श्रोत: महिला विकास कार्यालय

परिवार विहीन बालबालिका नरहेको पाइयो ।

६८. महिला हिसां सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	घरेलु हिंसावाट पिडित	३	
२	सौता रहेको	०	
३	बेचविखनमा परेको	०	
४	श्रीमानवाट पिडित / पिटिएका	०	
५	द्वन्द्ववाट पिडित	१	
६	सामाजिक कुरिती लगाईएका		
७	जकउ	१	
८	जजक	२	
जम्मा			

श्रोत:जिल्ला प्रहरी कार्यालय पाँचथर

६९. वातावरण तथा सरसफाई

- सार्वजनिक शौचालय : नभएको
- फोहरपानी प्रशोधनशाला : नभएको
- पीउने पानी प्रशोधनशाला : नभएको
- ल्याण्डफिल साइट : नभएको
- सरसफाई व्यवस्थापन सवारी साधनको अवस्था : नभएको
- बायोग्रास प्लान्ट : नभएको

<ul style="list-style-type: none"> - फोहोरमैला उत्पादन (प्रतिदिन) : - जैविक फोहोर : प्रतिशत - प्लाष्टिक : प्रतिशत - कागज : प्रतिशत - शिशा : प्रतिशत - धातु : प्रतिशत - छाला र रवर : प्रतिशत - अन्य : प्रतिशत <ul style="list-style-type: none"> - सरसफाई मजदुर संख्या : नभएको 	<p>यस गाँपालिकाका सबै बस्तीहरु गाँउमा भएको हुनाले सङ्गते वस्तुहरुबाट कम्पोष्ट मल बनाइने र प्लास्टिक जस्ता वस्तुरु आगोमा जलाउने परम्परा रहेको छ भने शिशा आदि वस्तुहरु व्यवस्थित रूपमा राख्ने चलन रहेको पाइन्छ ।</p>
---	--

७६. वसपार्क वा ट्र्याक्सी स्टेशन

क्र.स.	गापा/नपाको नाम	स्थान (नपा/गापाको वडा नं.)	क्षेत्रफल (वर्ग किमि)	कैफियत
१	फालेलुड			नभएको

७७. सचाईंइको स्रोत

क्र.स.	सिचाईंइको स्रोतको नाम	गापा वा नपाको नाम र वडा नं.	नपा/गापाको वडा नं.
१	मुवाखोला सिचाई योजना	प्राडबुड फालेलुड	५
२	मावेवाखोला सिचाई योजना	सिदिन	६ र ७
३	लुवाफुखोला सिचाई योजना	याङनाम	८
४	तिनदोभभाने जनता कुलो	एकतिन	२,३ र ७

७८. तालतलैया र प्राकृतिक पोखरीको नाम

क्र.स.	नाम	स्थानको नाम	नपा/गापाको वडा नं.	कैफियत
१	जलजले		३,४,५	
२	खुवाथाम		३ र ४	
३	हेवा खोला	प्राडबुड, मेमेड एकतिन सिदिन	१ र ७	
४	मुवा खोला	प्राडबुड	४	
५	निवा खोला	प्राडबुड	४	
६	लुवा खोला	मेमेड, सिदिन	३	
७	साचेखाला	एकतिन	१	
८	लाम पोखरी	प्राडबुड	४	
९	पानवा भरना	मेमेड,	३	
१०	खातुम भरना	मेमेड,	३	

७९. गापा/नपाको टाढाको वस्तिबाट सम्बन्धित गापा/नपाको केन्द्र पुग्नलाग्ने अनुमानित समय (घण्टा)

वडा नं.	Roadhead वाट गापावानपाको केन्द्र पुग्नलाग्ने समय	सेवाप्राप्त गरी घर फर्किन लाग्ने समय
१	४	४
२	३	३
३	१	१
४	१	१
५	२	२
६	२	२
७	३	३
८	३	३

८०. बैंक तथा वित्तीय संस्था

क्र.स.	गापा/नपाको नाम	सहकारी संस्था	फाइनान्स	विकास बैंक	बैंक	कैफियत(निजीवा सरकारी के हो उल्लेख गर्ने)
१	फालेलुड एकतिन	एकतिन बहुउद्घेश्य सहकारी				

२	फालेलुड एकतिन	गरीमा महिला सहकारी	०	०	०	०
३	फालेलुड एकतिन	फालेलुड सात थुम्की चिया सहकारी	०	०	०	०
४	फालेलुड प्राडबुड	सुर्केथाम दुर्घ सहकारी	०	०	०	०
५	फालेलुड प्राडबुड	चन्द्रमा वचत तथाकृष्ण सहकारी	०	०	०	०
६	फालेलुड प्राडबुड	फालेलुड महिला कृषि सहकारी	०	०	०	०
७	फालेलुड मेमेड	पाथीभरा महिला कृषि सहकारी	०	०	०	०
८	फालेलुड मेमेड	मेमेड वचत तथा कृष्ण सहकारी	०	०	०	०

८१. बजनर क्षेत्र

क्र.सं.	गापा / नपाको नाम	मुख्य बजार	केन्द्रवाटको दुरी (किमि)	कैफियत
१	फालेलुड	आइतबारे मेमेड	३	
२	फालेलुड	मच्छेबुड मेमेड	४	
३	फालेलुड	प्राडबुड बजार	७	
४	फालेलुड	पञ्चमुखी एकतिन	७	
५	फालेलुड	बिहिदिन बजार सिदिन	१०	
६	फालेलुड	आकासे याडनाम	१५	
७	फालेलुड	डम्फुचोक प्राडबुड	५	
८	फालेलुड	यरिनटार मेमेड	१	
९	फालेलुड	मिलन चोक मेमेड	१	
१०	फालेलुड	थोकिलम्बा मेमेड	२	
११	फालेलुड	गुरुडटार	३	
१२	फालेलुड	अँशुभन्ज्याड	१३	

८२. अचल सम्पत्ति विवरण

(गापा, नपा, कृषिपशु, स्वास्थ्य, हुलाक, रेन्जरपोष्ट आदि कार्यालयको एकमुष्ट)

क्र.सं.	अचल सम्पत्ति	इकाइ (वटा, विगाहा, रोपनी, कठ्ठा आदी)	स्वामित्वमा रहेको गा.पा / नपा	कैफियत
१	भवन	निर्माणधिन ३ वटा	फालेलुड	
२	जमनि	१२ रोपनी	फालेलुड	
३	गाडी	०	फालेलुड	
४	मोटर साइकल	६ वटा मोटरसाइकल	फालेलुड	
५	अन्य मेशिन	ल्यापटप ९ वटा फोटोकपि तथा प्रिन्टर ९ वटा	फालेलुड	

६	अन्य			
---	------	--	--	--

८३. धार्मिक स्थलको नाम

क्र.सं.	मन्दिर	मन्दिर	गुम्बा	चर्च	अन्य
१	आगेजुङ्ग गुम्बा एकतिन		गुम्बा		
२	शिवंगगा एकतिन	मन्दिर			
३	उँकारेश्वर जोरपाटी	मन्दिर			
४	माङ्गिम माडलेलुड	मन्दिर			
५	गुप्तेश्वर महादेव मेमड	मन्दिर			
६	संसारी मेमड	मन्दिर			
७	नरेलुड मेमड	मन्दिर			
८	महादेव स्थान मेमड	मन्दिर			
९	नरचेन छोलिड मेमड		गुम्बा		
१०	कालीका देवीस्थन प्राडबुड	मन्दिर			
११	छोलिडछाड गुम्बा प्राडबुड		गुम्बा		
१२	NEDC चन्द्रटार			चर्च	
१३	NEDC चुगिंवोटे			चर्च	
१४	NEDC खेदोक			चर्च	
१५	NEDC मेमेड ४			चर्च	
१६	NEDC मेमेड ५			चर्च	
१७	नंया सृष्टि			चर्च	
१८	थोक्पन गुम्बा		गुम्बा		
१९	मागिंम	मन्दिर			
२०	शिव किरातेश्वर मन्दिर	मन्दिर			
२१	चर्च ३			चर्च	

८४. सडक सञ्जालको विद्यमान अवस्था

क्र.सं.	सडकको वर्गीकरण	लम्बाई कि.मि.	सडकको औसत चौडाइ (मि.)	सडकले सेवा पुरोका वडाहरु
१ राजमार्ग			
२	फिदिम, याडनाम सिदिन फालौट	८५	४	८,७,६,५,४
३	जोरपोखरी एकतिन मेमेङ्ग फालौट	५०	४	१,२,३,४
४	पक्की तथा कालोपत्रे	०	०	०
५	ग्रामेल सडक(कुपिली,किवा, जोरपाटी मच्छेबुङ्ग)	३०	४	१, २ र ३
६	कच्ची सडक /मौसमी सडक(सेजेपा, तृतीया, याडनाम, मेमेड	४१	४	४ र ८
७	चरी भव्याड सिके लामपोखरी	२५	धुले	
८	प्राङ्गबुड भैसे सन्दकपुर	१५	धुले	
९	खोलाघारी इथुङ्ग	१५	धुले	

पक्की स्त्र्याब ढाकिएका	०
पक्की स्त्र्याब नढाकिएको	०

स्रोत : गाँउपालिका

८९. सार्वजनिक शैचालय सम्बन्धी विवरण : यस गाँउपालिकामा विद्यालयको बाहेक कुनै पनि सार्वजनिक शैचालयको व्यवस्था नभएको ।

क्र.स	सार्वजनिक शैचालय रहेको स्थान	वडा न.	कैफियत	सञ्चालनको अवस्था	सञ्चालक
१	कतै पनि नरहेको				

श्रोत: गाँउपालिका

९०. प्रकोपबाट भएको क्षति सम्बन्धी विवरण (आ.व. २०७२-०७३को

प्रकोपको किसिम	क्षतिको विवरण	भएको अनुमानित क्षति (रकम रु. लाख)	मानवीय क्षति
बाढि	०	०	०
पहिरो	०	०	०
आगजनी	७३	३६५	०
महामारी	०	०	०
हावाहुरी	०	०	०
चट्यांग	०	०	०
नदि कटान	००	०	०
खडेरी	०	०	०
शित लहर	०	०	०
भुकम्प	३६	३६०	०
अन्य..	०	०	०

श्रोत: नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

९१. विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी सम्बन्धी विवरण :

- विपद व्यवस्थापन नगर समिति बनेको : नभएको
- सुरक्षित स्थान तोकिएको जिल्ला स्तरमा तोकिएको भएता पनि गाँउ स्तरमा प्रचार हुन सकेको छैन ।
- विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी योजना बनेको जिल्ला स्तरको योजना बनेको गाँउ स्तरको बन्न बाँकी रहेको ।
- विपद व्यवस्थापन कोष बनेको नरहेको ।

९२. शहरी विद्युतीकरण

क्र.सं.	विवरण	परिमाण (संख्या)
१	ग्राहस्थ लाईन संख्या	४ स्थानिय उत्पादनबाट
२	औद्योगिक लाईन संख्या	०
३	व्यापारिक संख्या	०
४	४ मन्दिरमा वितरीत संख्या	०
५	खानेपानी	०

७	सडक वर्ति	०
८	अस्थायी वर्ति	०
९	सिंचाई	०
१०	स्विचिङ स्टेशन -	
	ट्रान्शफर्मर संख्या	०

श्रोत : नेपाल विद्युत प्राधिकरण (स्थानिय जानिफकारहरु)

१३. दुर संचार सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	संचार सेवाको किसिम	परिमाण	कैफियत
१	PSTN टेलिफोन लाईन	९४०	
२	ए.डी.एस.एल. सेवा	२३५	
३	इन्टरनेट तथा जी.पी.आर.एस. सेवा		Wireless सेवाको Data एकिन गर्न नसकिने भएकाले
४	मोबाइल टावर जी.एस.एम.		
५	मोबाइल टावर स्काई		
६	जी.एस.एम. पोस्टपेड मोबाइल	५३२	
७	जी.एस.एम. प्रिपेड मोबाइल		
८	स्काई पोस्टपेड मोबाइल		
९	स्काई प्रिपेड मोबाइल	११७९३	

श्रोत : नेपाल दुरसंचार संस्थान

१४. भोलुद्गरो पुल/पुलपुलेसा सम्बन्धी विवरण

गाउँ/नगरभित्र पक्की तथा आरसिसि पुल, कल्भर्ट तथा भोलुगें पुलहरुको विवरण :

पुल/खोलाको नाम	दायाँ किनारा रहेको स्थान	बायाँ किनारा रहेको स्थान	निर्मित साल	सहयोगी निकाय
टुनीवोटे	मेमेड	प्राडबुड	२०६३	BBLL
सस्टर	मेमेड	प्राडबुड	२०५९	कादुरी
पीलासी खोल्ती	प्राडबुड	प्राडबुड	२०६५	कादुरी
हेनुवा	मेमेड	मेमेड	२०६५	कादुरी
अंशुखोला	मेमेड	सिर्दिन	२०६५	कादुरी
खातुम तल्लो	मेमेड	मेमेड	२०६५	कादुरी
खातुम माथिल्लो	मेमेड	मेमेड	२०६७	कादुरी
मेवा खोला	प्राडबुड	सिर्दिन	२०६२	कादुरी
निवाखोला	एकतिन	मेमेड	२०७२	BBLL
कटुञ्जे	एकतिन	मेमेड	२०५९	BBLL
जिमाहा ताडलेप्पा	मेमेड	मेमेड	२०६१	BBLL
गुमानसिं टस्ट	प्राडबुड	सिर्दिन	२०५५	BBLL
मादिबुड लुवाखोला	एकतिन	एकतिन	२०६३	BBLL
याडयुवा	एकतिन	सिर्दिन	२०६३	BBLL
पाडगुटार	एकतिन	याडनाम	२०६६	BBLL

९९. पार्क, वनस्पति तथा उद्यान सम्बन्धी विवरण:

क्र.सं.	पार्क तथा वाल उद्यानको विवरण	स्थान तथा वडा नं.	सञ्चालक	कैफियत
१	शहिद पार्क ममेङ्ग	४	स्थानिय	
२	फालौट, सिरुवा भालेढुडगा, मानेडाडा	३	सार्वजनिक	

श्रोत: स्थानिय बासिन्दा

१०० गाउँपालिका/नगरपालिका कार्यालयदेखि प्रत्येक वडाकेन्द्रसम्मको दूरी

वडा नं.	नगर केन्द्र रहेको स्थान	केन्द्रसम्मको दूरी (किमी)
१	कुटिडाँडा	१५
२	जोरपाटी	१०
३	आइतवारे	२
४	गुरुङटार	३
५	प्राडबुड	५
६	बसबोटे	१५
७	बर भन्ज्याड	१०
८	अंशु भन्ज्याड	१५

श्रोत: गाँउपालिका

१०१. राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्थाको विवरण र वार्षिक बजेट

१. NGO को विवरण

सि.न	NGO को नाम	रहेको स्थान	सम्पर्क नं	उद्देश्य/कार्य क्षेत्र
१	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	एकतिन, याडनाम		मानवीय सेवा र सामुदायिक विकास
२	वातावरण संरक्षण विकास केन्द्र नेपाल	एकतिन		सामुदायिक विकास
३	दीपज्याती विकास संस्था	सिदिन		सामुदायिक विकास र पर्याप्यटकीय

श्रोत: जिल्ला पाश्वर्चित्र

२. INGOहरुको विवरण : यस गाँउपालिकामा कुनै पनि INGO नरहेको

सि.न.	INGO को नाम	रहेको स्थान (ठेगाना)	उद्देश्य/कार्य क्षेत्र	सम्पर्क नं	सहयोगी दातृ निकाय	कैफियत
१						
२						

३. UN Agency/Bilateral Organisationsहरुको विवरण : नभएको

सि.न.	UN Agencies को नाम	रहेको स्थान	सम्पर्क नं	उद्देश्य/कार्य क्षेत्र	सहयोगी दातृ निकाय	कैफियत
१						
२						

१०२. गाउँ/नगर क्षेत्रभित्र गठन भएका टोल विकास संस्थाहरुको विवरण : टोल विकास संस्था नरहेको

क्र.सं.	टोलविकास संस्थाको नाम	ठेगाना	संस्थाको किसिम (महिला, पुरुष, मिश्रित)	सम्पर्क न	सदस्य संख्या	बचत रकम
१.						
२.						

श्रोत:

१०३. वडा नागरिकमञ्च तथा नागरिक सचेतना केन्द्र सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	जम्मा सदस्य	लैंगिक आधार		सामाजिक आधार			जम्मा
		महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	अन्य	
१	१००	५५	४५	७	६६	२७	१००
२	१२५	६५	६०	७	८४	३४	१२५
३	१५०	८०	७०	५	१२७	१८	१५०
४	१२५	५५	७०	७	९५	२३	१२५
५	१७५	८०	९५	१२	१४९	१४	१७५
६	१००	४०	६०	५	७४	२१	१००
७	१२५	५५	७०	३	१२२	०	१२५
८	१००	४५	५५	४	८३	१३	१००
जम्मा	१०००	४७५	५२५	५०	८००	१५०	१०००

श्रोत: सामाजिक परिचालन प्रतिवेदन (एल. जी. सी. डि. पी कार्यक्रम)

१०४. जनचेतनामूलक तालिम प्राप्त गरेको जनसंख्या विवरण प्राप्त हुन नसकेको

क्र.सं.	तालिम विवरण	लिंग		जम्मा	कैफियत
		महिला	पुरुष		
१	बचत तथा ऋण	१४५	८५	२३०	
२	संस्थागत नेतृत्व	७४	६७	१४१	
३	लैंगिक समविकास	२१०	७३	२८३	
४	स्वास्थ्य	२४०	९९५	४३५	
५	परिवार नियोजन	२४०	९९५	४३५	
६	खानेपानी सरसफाई	३१५	४६०	७७५	
७	बन व्यवस्थापन	५५	६५	१२०	
८	फोहोरमैला व्यवस्थापन	३१५	४६०	७७५	
९	सिप विकास	७५	६५	१४०	
जम्मा		१६६९	१६६५	३३३४	

श्रोत: जिल्ला स्तरीय विभिन्न संघ संस्थाको अभिलेख

१०५. मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	कृषि		
१.१	खेतीपाती	३९६९	८२.९३
१.२	पशुपालन	३९६९	८२.९३
१.३	कुखुरा पालन (व्यवसायिक नभएको)		
१.४	माछा पालन	०	
१.५	अन्य	०	
२	गैर कृषि	०	
२.१	व्यापार	१८४	
२.२	उद्योग (मिल)	१०	
२.३	नोकरी		
२.४	वैदेशिक रोजगार (अभिलेख नपाइएको)		
जम्मा			

श्रोत: जिल्ला पाश्वर्चित्र

१०६. औसत मासिक पारिवारिक आमदानी विवरण

क्र.सं.	औसत मासिक पारिवारिक आमदानी विवरण (रुपैयामा)	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	१००० भन्दा कम	११०	२.११
२	१००० देखि २०००	१३५१	२६
३	२००१ देखि ३०००	७२०	१३.८३
४	३००१ देखि ५०००	८००	१५.३६
५	५००१ देखि १००००	३१९	६.१२
६	१०००० देखि १५०००	२४४	४.६८
७	१५००० देखि २५०००	७५६	१४.५२
८	२५००० भन्दा माथि	९०५	१७.३८
जम्मा		५२०५	१००

श्रोत: सामाजिक परिचालन प्रतिवेदन (LGCDP)

१०७. औसत मासिक पारिवारिक वचत विवरण

क्र.सं.	औसत मासिक पारिवारिक वचत विवरण (रुपैयामा)	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	शून्य	०	०
२	५०० देखि १०००	११०	२.११
३	१००१ देखि २०००	१३५१	२६
४	२००१ देखि ३०००	७२०	१३.८३
५	३००१ देखि ५०००	८००	१५.३९
६	५००१ देखि १००००	३१९	६.१२
७	१०००० भन्दा माथि	९०५	१७.३८
जम्मा		५२०५	१००

४	औद्योगिक निर्यात (निर्माण सामागी.....) जडीबुटी, लोकता, अम्लसो, अदुवा लेकाली जडीबुटी आदि	६००	समयनुसार
जम्मा			

श्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय

११४. जग्गाको किसिम अनुसारको विवरण (बिधा । रोपनी) : खेत बारीको क्षेत्रफल जम्मा ५८७८ हेक्टर तथा ११५८३७ रोपनी : वर्गीकरणको अभिलेख नपाइएको

जग्गाको किसिम	जम्मा क्षेत्रफल
अब्बल	
दोयम	
सिम	
चाहर	
अन्य	
जम्मा	

श्रोत: जग्गाको किसिम छुटाउन नसकिएको

११५ औद्योगिक तथा व्यापार, व्यवसाय (निर्माण व्यवसायी समेत) सम्बन्धी विवरण

सि.न	व्यापार,व्यवसाय विवरण	वडा न १	वडा न २	वडा न ३ र ४	वडा न ५	वडा न ६ र ७	वडा न.८	जम्मा संख्या
१	दुर्घ व्यवसायी	१	१	५	८	३	१	१९
२	टेलर्स	१	२	२	१	२	१	९
३	सुनचाँदी व्यवसायी	०	१	१	०	०	०	२
४	भाडा व्यवसायी	०	२	२	१	१	१	७
५	होटल व्यवसायी	३	८	३	३	५	८	३०
६	फेन्सी व्यवसायी	०	१	०	०	०	०	१
७	क्लिनिक तथा औषधी व्यवसायी	०	१	०	०	०	०	१
८	तरकारी तथा फलफूल व्यवसायी	०	०	०	०	०	०	०
९	इलेक्ट्रोनिक व्यवसायी	०	१	०	१	१	१	४
१०	माछामासु पसल, व्यवसायी	०	०	०	१	०	०	१
११	हेयर सैलुंग तथा सौन्दर्यकला व्यवसायी	०	०	०	०	०	०	०
१२	उद्योग डेरी	१	२	५	८	३	२	२१
१३	आर्ट व्यवसायी	०	०	०	०	०	०	०
१४	बेकरी तथा मिष्ठान व्यवसायी	०	०	०	०	०	०	०
१५	वाल मनोरञ्जन	०	०	०	०	०	०	०
१६	बंगुर पालन	०	१	०	०	०	०	१
१७	कार्ड बोर्ड उत्पादन	०	०	०	०	०	०	०
१८	बोडिंग स्कूल संचालन	०	१	१	१	१	०	४

१९	ठेक्कापट्टा	०	०	०	०	०	०	०
२०	जुत्ता पसल	०	२	०	०	२	१	२
२१	फोटो स्टुडियो	०	०	०	०	०	०	०
२२	फर्नीचर	०	०	०	०	०	०	०
२३	किनारा पसल तथा व्यवसायी	७	१५	६	७	१५	१२	५२
२४	सि.डि.पसल	०	०	०	०	०	०	०
२५	पुल हाउस	०	०	०	०	०	०	०
२६	अटो वर्कसप	०	०	०	०	०	०	०
२७	कपास उद्योग	०	०	०	०	०	१	१
२८	राइस मिल	१	२	२	२	२	१	१०
२९	घडि रेडियो टि.भी मर्मत	०	०	०	०	०	०	०
३०	पेट्रोल पम्प	०	०	०	०	०	०	०
३१	मसला उद्योग	०	०	०	०	०	०	०
३२	चस्मा पसल	०	०	०	०	०	०	०
३३	पर्सिना पसल	०	०	०	०	०	०	०
३४	माटाका भाडा, मुकुण्डो तथा सेरामिक्स	०	०	०	०	०	०	०
३५	खोज अनुसन्धान सेन्टर	०	०	०	०	०	०	०
३६	खाजाघर तथा चिया पसल	२	७	३	३	१२	७	३४
३७	दुवानी सेवा	०	०	०	०	०	०	०
३८	पांगो माटो व्यवसाय	०	०	०	०	०	०	०
३९	टयुसन सेन्टर	०	०	०	०	०	०	०
४०	हाउजिंग	०	०	०	०	०	०	०
४१	घठ	०	०	०	०	०	०	०
४२	कार्पेट पसल	०	०	०	०	०	०	०
४३	सरसफाइ तथा फोहोर मैला संकलन	०	०	०	०	०	०	०
४४	नर्सरी फुल व्यवसायी	०	०	०	०	०	०	०
४५	कुरियर	०	०	०	०	०	०	०
४६	मंदिरा व्यवसाय	३	५	३	३	५	५	२४
४७	रयास डिलर	०	०	०	०	०	०	०
४८	नृत्य प्रशिक्षण तथा संगीत प्रशिक्षण केन्द्र	०	०	०	०	०	०	०
४९	पाउ भण्डार	०	०	०	०	०	०	०
५०	क्याटरिंग	०	०	०	०	०	०	०
५१	कानुन व्यवसायी र परामर्श सेवा	०	०	०	०	०	०	०
५२	जिमखाना	०	०	०	०	०	०	०
५३	निर्माण व्यवसायी तथा सप्लायर्स	०	०	०	०	०	०	०
५४	कवाडी संकलन केन्द्र	०	०	०	०	०	०	०
५५	मल बित्त उत्पादन	०	०	०	०	०	०	०

५६	कम्प्युटर टेनिंग सेन्टर साईवर व्यवसायी	०	०	०	०	०	०	०
५७	फिल्म हल	०	०	०	०	०	०	०
५८	सिसा पसल	०	०	०	०	०	०	०
५९	पुस्तक व्यवसायी तथा फोटोकपी	०	०	०	०	०	०	०
६०	मनी टान्सफर	०	१	०	०	१	०	२
६१	सहकारी	०	३	२	३	२	१	११
६२	बैंक	०	०	०	०	०	०	०
६३	विज्ञापनमिडियारकेवल सेवा	०	०	०	०	०	०	०
६४	कागज उद्योग तथा छापाखाना	०	०	०	०	०	०	०
६५	पानी फिल्टर	०	०	०	०	०	०	०
६६	पार्टी प्यालेस	०	०	०	०	०	०	०
६७	भेटनरी	०	०	०	०	०	०	०

११६. विगत ५ आर्थिक वर्षको आयव्ययको विवरण :

आर्थिक वर्ष	आय शीर्षक	रकम	व्यय शीर्षक	रकम
जम्मा				

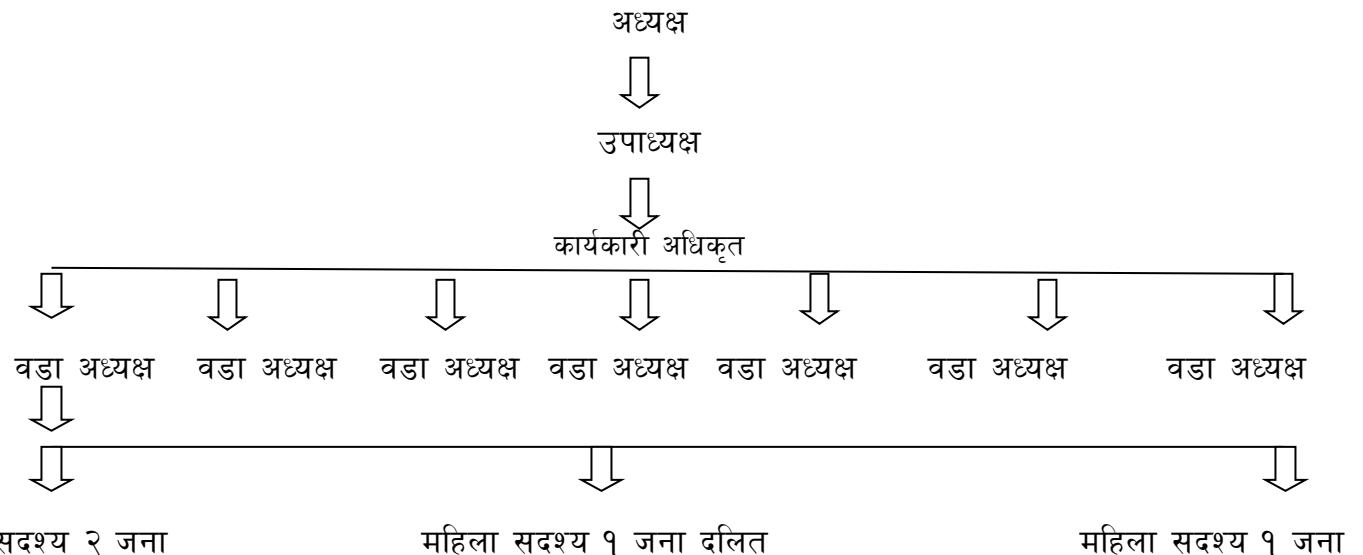
(नोट: पूँजीगत खर्च र प्रशासनिक खर्च अलग अलग छुट्याउने
श्रोतः

११७. गाउँपालिका/नगरपालिकाले सञ्चालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा योजनाहरू
कार्यक्रम विवरण:

कार्यक्रमगत विवरण	कार्यान्वयनको अवस्था	मुख्य प्रयासहरू
१. प्रशासनिक सांगठनिक सुदृढीकरण , क्षमता र सेवा	अफिस व्यवस्था गर्नु पर्ने, कर्मचारीहरुको व्यवस्था क्षमता विकास गर्नु पर्ने ।	कार्यालय व्यवस्थापन, कर्मचारी व्यवस्थापन, सामाग्रीहरुको व्यवस्था, कर्मचारी बैठक, अनुशिक्षण तालिम, क्षमता विकास तालिमको आयोजना आदि
प्रभावकारीता अभिवृद्धि सम्बन्धी	वडा कार्यालयहरुको व्यवस्था	वडा कार्यालयहरु स्थापना गरी सेवा सुचारू गरिएको
	गाउँपालिकाको कार्यालय व्यवस्थापन	कार्यालय व्यवस्थापन गरी कामकाज शुरू गरिएको, निर्वाचित पदाधिकारीहरुले सेवा दिन सक्ने उचित वातावरण तयार भएको

२. वित्तीय व्यवस्थापन तथा श्रोत परिचालन सम्बन्धी कार्यक्रम	योजनाहरु सम्पन्न गर्नु पर्ने	उपभोक्ता समितिहरुलाई सचेत गराई समयमा काम सम्पन्न गर्ने प्रयास भएको
३. भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास सम्बन्धी कार्यक्रम	निर्माणित अवस्थामा रहेका	आवश्यक औजार र जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि प्रयासहरु भएका
४. समाजकल्याण तथा सामाजिक विकास सम्बन्धी कार्यक्रम	जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, विधवा तथा अपाङ्गहरुलाई भत्ता वितरण कार्यक्रम सम्पन्न, दैविक प्रक्रोप पिडितहरुका लागि राहात वितरण आदि कार्य भइरहेको	स्रोत व्यवस्थापन गरी कार्यक्रम कायान्वनमा सहज पारिएको
५. कला संस्कृति, सम्पदा तथा वातावरणीय सुधार कार्यक्रम		कला संस्कृति तथा वातावरण सुधार सम्बन्धी उल्लेखिय कार्यहरु हुन नसकेको
६. पर्यटन विकास कार्यक्रम	पर्यटन विकास यस क्षेत्रको प्रमुख आकर्षण मानन सकिन्छ। लोब्रकुटी, महागुरु फालेलुड को तपो भुमिको आवश्यक सुधार गर्नु पर्ने।	केहि रकम विनियोजन गरि कामहरु भइरहेको भएता पनि उल्लेखनिय कार्य गर्न नसकेको अवस्था

११८. गाउँपालिका/नगरपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा

११९. गाउँपालिका/नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

सि.नं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	कार्यरत शाखा	कैफियत
१	मौसम दुङ्गेल	कार्यकारी अधिकृत	फालेलुड	
२	ठाकुर भण्डारी	नायब सुब्बा	फालेलुड	
३	जीवन कुमार थापा	लेखापाल	फालेलुड	
४	महेश दाहाल	वडा सचिव	फालेलुड	
५	राजेन्द्र खत्री	असइ	फालेलुड	

६	मान प्रसाद सावदेन	असइ	फालेलुड	
७	मिलन राई	खरीदार	फालेलुड	
८	मोहन कुमार खपाङ्गी	खरीदार	फालेलुड	
९	प्रजापति वाँस्कोटा	प्राविधिक सहयाक	फालेलुड	
१०	हर्क प्रसाद जवेगु	कार्यालय सहयाक खरीदार	फालेलुड	
११	नेत्र बहादुर थाम्सुहाड	कार्यालय सहयोगी	फालेलुड	
१२	मन्टु केरुड	कार्यालय सहयोगी	फालेलुड	

श्रोतःप्रशासन शाखा, गाँउपालिका

१२०. सरकारी कार्यालयहरुको नाम, टेलिफोन विवरण

सि. नं.	कार्यालयहरुको नाम	स्थान	फोन नं.	फोन नं.(निवास)
१.	इलाका हुलाक कार्यालय	नाम्लुवा		
२	ममेड इलाका प्रहरी कार्यालय	मच्छेबुड		
३	प्रहरी चौकी प्राडबुड	प्राडबुड		
४	प्रहरी चौकी	सिदिन		
५	प्रहरी चौकी	औसी भव्याड एकतिन		
६	अतिरिक्त हुलाक	खुगा		
७	अतिरिक्त हुलाक	एकतिन		
८	अतिरिक्त हुलाक	प्राडबुड		
९	पशुसेवा उप केन्द्र	ममेड		

१२१. स्थानीय राजनैतिक दलहरु

१. दलको नामः			
सि.नं.	नाम,थर	राजनितिक दल	ठेगाना
१.	कमल जवेगु	एमाले	एकतिन
२.	देउमान खत्री	एमाले	एकतिन
३.	लक्ष्मी खतिवडा	नेका	एकतिन
४	चिरानन्द खतिवडा	ने का	एकतिन
५	असोक राई	ने. का.	एकतिन
६	नन्द कुमार आडथोपो	एमाले	एकतिन
७	घनेन्द्र आडथोपो	एमाले	एकतिन
८	हरि मिश्र	एमाले	एकतिन
९	अमृत कुमा केरुड	राप्रपा	एकतिन
१०	होम प्रसाद थोकिलहाड	राप्रपा	एकतिन
११	तिल बहादु खत्री	माओवादी केन्द्र	एकतिन
१२	पुरुषोत्तम खत्री	माओवादी केन्द्र	एकतिन
१३	फडिन्द्र मिश्र	माओवादी केन्द्र	एकतिन
१४	तेजेन्द्र आडथोपो	लिम्बुवान	एकतिन
१५	सन्दिप केरुड	लिम्बुवान	एकतिन
१६	वीर विक्रम थाम्सुहाड	ने का	मेमेझ
१७	हरि ब चौहान	एमाले	मेमेझ
१८	दीप्तीमान सावदेन	माओवादी केन्द्र	मेमेझ

१९	कुमार केरुड	लिम्बुवान पार्टी नेपाल	मेमेङ्ग
२०	जनम राई	नयाँ शक्ति	मेमेङ्ग
२१	टंक प्रसाद चौहान	राप्रपा नेपाल	
२२	भत खपाङ्गी	ने का.	प्राडबुड
२३	मछु गुरुड	एमाले	प्राडबुड
२४	मैत बहादुर लिवाङ्ग	माओवादी केन्द्र	प्राडबुड
२५	सागर केरुड	लिम्बुवान पार्टी नेपाल	प्राडबुड
२६	शुक्रराज राई	नयाँ शक्ति	प्राडबुड
२७	शेर बहादुर सावा	राप्रपा	प्राडबुड
२८	टेक बहादुर राई	ने का.	सिदिन
२९	राजवीर राई	एमाले	सिदिन
३०	सन्त केरुड	माओवादी	सिदिन
३१	नर विक्रम केरुड	राप्रपा	सिदिन

१२२. गाउँपालिका/नगरपालिकासंग साझेदारी गरेका संघ संस्थाहरु (अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय गैरसरकारी तथा सामुदायिक संघ संस्थाहरु समेत) नभएको

सि.नं.	संघसंस्थाको नाम	कार्यक्रम	स्वीकृत बजेट	कैफियत
१				
२				

१२३. गाउँपालिका/नगरपालिकाको भगिनी सम्बन्ध रहेको संस्था : नरहेको

सि.नं.	भगिनी सम्बन्ध कायम भएको संस्थाको नाम	संस्थाको उद्देश्य	सम्बन्ध कायम भएको मिति	कैफियत
१				
२				

१२४. गाउँपालिका/नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरुको विवरण :

सि.नं.	वडा	नाम	पद	कार्य अवधि	निर्वाचित र मनोनित	कैफियत
१		सञ्च कुमार केरुड	अध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
२		हिमा अधिकारी	उपाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
३	१	श्रीप्रसाद जवेगु	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
४	२	तिल बहादुर खत्री	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
५	३	वीरवीक्रम थाम्सुहाङ्ग	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
६	४	बुद्धिमान सावदेन	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
७	५	जीवन कुमार राई	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
८	६	सुजता वान्तवा राई	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
९	७	शेर बहादुर राई	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
१०	८	पदम कुमार फागो	वडाध्यक्ष	५ वर्ष	निर्वाचित	
११		विष्णुमाया वि. क.	सदश्य	५ वर्ष	मनोनित	
१२		सुनमाया अधिकारी	सदश्य	५ वर्ष	मनोनित	
१३		पनिता राई	सदश्य	५ वर्ष	मनोनित	
१४		रेनुका आडवो	सदश्य	५ वर्ष	मनोनित	

१५		सन्तोष सिन्धुरी	सदश्य	५ वर्ष	मनोनित	हाल जिल्ला समन्वय समिति
१६		हर्कसिंह कुनार कामी	सदश्य	५ वर्ष	मनोनित	

गाँउ सभा सदस्य

सि.नं.	नाम	पद	कार्य अवधि	निर्वाचित र मनोनित	कैफियत
गाउँकार्यपालिका सदस्य (१५) जना बाहेक					
१	तारा विश्वकर्मा	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२	मान बहादुर खड्का	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
३	रिता जबेगु	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
४	मिना कुमारी विश्वकर्मा	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
५	मोहन कुमार केरुड	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
६	श्री प्रसाद थाम्सुहाड	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
७	राम माया विक	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
८	प्रेम पौडेल	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
९	रणमान राई	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१०	उषा कुमारी राई	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
११	कमला कामी	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१२	दिपेन्द्र थापा मगर	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१३	प्रकास केरुड	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१४	कमला चुहान	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१५	सारदा नेपाली	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१६	जय प्रसाद साँवा	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१७	मनमति राई	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१८	शारदा विश्वकर्मा	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
१९	कमल गुरुड	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२०	सीता कुमारी राई	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२१	लोक प्रसाद गुरुड	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२२	सन्तवीर तामाड	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२३	मन कुमारी तामाड	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२४	अमृत बहादुर खपाडगी	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२५	हरि प्रसाद नेपाल	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	
२६	यमुना भण्डारी	सदश्य	५ वर्ष	निर्वाचित	

१२५. विगत ३ वर्षको **MCPM** को स्तर : सुचक पुरा गरी पास देखिएको छ।

साबिक गाविस	आ.व. २०७१०७२	आ.व. २०७२०७३
एकतिन	७६	७२
मेमेड	८२	७२
प्राडबुड	८०	६९
सिदिन	९०	७०
याडनाम	८७	७२

१२६. विमानस्थलको विवरण : नभएको

सि.नं.	विवरण	स्थान	अवस्था	कैफियत
१	विमान स्थल			
२	हेलीप्याड			

१२७. शवदाह पशु वधशालाको विवरण

सि.नं.	विवरण	स्थान	अवस्था	कैफियत
१	शवदाह	हेवा खोला		बगरमा
२	पशु वधशाला			एकिन नभएको

१२८. विशेष व्यावसायिक खेती र उत्पादन हुने मुख्य कृषि बाली

- पकेट खेतीभए/नभएको : अलैचीको पकेट क्षेत्र साविक एकतिन गाविस व्यवसायिक खेती योग्य मुख्य बाली : १ अलैची २ अम्लसो, अदुवा, दुध, छुर्पी, घिउ, उन, जडीबुटी, चिराइतो आदि
- व्यावसायिक खेती : अलैची, अदुवा गाईपालन

१२९. गा.पा. र नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका होटलहरुको विवरणः

क्र.सं.	किसिम	संख्या	कैफियत
१	होटल बास सामान्य	३४	
२	चिया पसल	३०	

१३०. बेरोजगारको तथ्याङ्कः बेरोजगारको तथ्याङ्क नभएको

क्र.सं.	लिङ्ग	संख्या	कैफियत
१	पुरुष		
२	महिला		
३	अन्य		

१३१. सुरक्षा ईकाईहरुः

क्र.सं.	विवरण	स्थान	कैफियत
१	ममेड इलाका प्रहरी कार्यालय	मच्छेबुढ	
२	प्रहरी चौकी प्राडबुड	प्राडबुड	
३	प्रहरी चौकी	सिदिन	
४	प्रहरी चौकी	ओसी भञ्याड एकतिन	

१३२. सहकारी संस्थाहरुको विवरणः

क्र.सं.	विवरण, स्थान	सदस्य संख्या	कैफियत
		महिला	
१	एकतिन बहुउद्देशिय सहकारी	२४५	३४५
२	गरीमा महिला सहकारी		
३	फालेलुड सात थुम्की चिया सहकारी		
४	सुर्केथाम दुग्ध सहकारी		

५	चन्द्रमा वचत तथान्धृण सहकारी	६०	७०	
६	फालेलुड महिला कृषि सहकारी	५५३		
७	पाथीभरा महिला कृषि सहकारी	५५६	०	
८	मेमेड वचत तथा अर्ण सहकारी	४०	८०	

स्थानिय सहकारी संस्थाबाट

१३३. एफ.एम / रेडियो स्टेशनहरुको विवरण: नभएको

क्र.सं.	एफ.एम / रेडियो स्टेशनको नाम, स्थान	प्रकार	कैफियत
१			
२			

१३४. व्यापारिक फर्महरुको विवरण:

क्र.सं.	व्यापारिक फर्मको प्रकार	संख्या	कैफियत
१	फालेलुड सात थुम्के चिया सहकारी	१	
२	एकतिन बहुउद्घेश्य कृषि सहकारी	१	

१३५. सामुदायिक मेलमिलाप सम्बन्धी समिति गठन र क्रियाकलाप

क्र.सं.	नाम	स्थान	कैफियत
१	स्थानिय शान्ति समिति	प्राङ्गुड	
२	स्थानिय शान्ति समिति	मेमेड	
३	स्थानिय शान्ति समिति	सिदिन	
४	स्थानिय शान्ति समिति	एकतिन	

१३६. प्राकृतिक श्रोत (खानी/खनिज आदि) :

क्र.सं.	विवरण	स्थान
१	हेवा खोला	प्राङ्गुड, मेमेड एकतिन सिदिन
२	मुवा खोला	प्राङ्गुड
३	निवा खोला	प्राङ्गुड
४	लुवा खोला	मेमेड, सिदिन
५	साचेखाला	एकतिन
६	लाम पोखरी	प्राङ्गुड
७	पानवा भरना	मेमेड,
८	खातुम भरना	मेमेड,

१३७. पशुपंक्षी/वन्यजन्तुको विवरण

१३८. सुकुम्वासीको तथ्याङ्क:

क्र.सं.	लिङ्ग	संख्या	कैफियत
	पुरुष	०	
	महिला	०	
	अन्य	०	

१३९. अल्पसंख्यक/सिमान्तीकृत वर्गको तथ्याङ्क: नभएको

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१			
२			

१४०. घरभाडामा बस्नेहरुको विवरण:

गाउँपालिका	संख्या
फालेलुड	२०

१४१. गाउँपालिका/नगरपालिकाभित्र रहेका विशेष, संरक्षित, स्वायत्त क्षेत्रको विवरण

क्र.सं.	विवरण	स्थान
१	हेवा खोला	प्राडबुड, मेमेड एकतिन सिदिन
२	मुवा खोला	प्राडबुड, सिदिन
३	निवा खोला	प्राडबुड
४	नुवा खोला	मेमेड, सिदिन
५	साचेखाला	एकतिन
६	लाम पोखरी	प्राडबुड
७	पानवा भरना	मेमेड,
८	खातुम भरना	मेमेड,

१४२. गाउँपालिका/नगरपालिका आफैले बनाएका नियम र विनियमहरूको विवरण : स्वीकृत मिति : ०७४४१११

१. गाउँसभा संचालन कार्यविधि

२. गाउँकार्यपालिका बैठक संचालन कार्यविधि २०७४

३. गाउँकार्यपालिका कार्यविभाजन नियमावली २०७४

४. गाउँकार्यपालिका कार्यसम्पादन नियमावली २०७४

५. गाउँकार्यपालिका निर्णय वा आदेश अधिकार पत्रको प्रमाणिकरण सम्बन्धि कार्यविधि नियमावली २०७४

१४३. गाउँपालिका/नगरपालिकाका अवसर, चुनौति र समस्याहरु (वार्षिक प्रगती प्रतिवेदनवाट लिने

गाउँपालिकाका अवसरहरु

१. बदलिदो राज्य संरचना अनुरूप स्थानीय निकायहरूलाई पूर्णरूपमा स्थानीय सरकारको मान्यता प्राप्त हुनु ।

२. गाउँपालिका क्षेत्र भित्र पर्याप्त मात्रामा धार्मिक, ऐतिहासिक सासाकसतिक तथा प्राकृतिक महत्वका स्थानहरूको प्रचुरताका कारण पर्यटन विकासको अवसर रहेको छ ।

३. यस क्षेत्रको आर्थिक विकासमा प्रत्यक्ष प्रभावपार्ने महत्वपूर्ण राजमार्ग मेचि राजमार्ग संग यसको पहुँच रहने यसको व्यापक उपयोग गरी आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने अवसर छ ।

४. उच्च पहाडी क्षेत्रमा पशुपालन, चीया खेती, अर्गेली, जडीबुटी खेतिको संभावना व्यापक रहेका कारण यस संभावनाको उपयोगको अवसर छ ।

५. व्यापारीक दृष्टिले महत्वपूर्ण बजारहरूको विद्यमानताका कारण समग्र विकासमा यो सकरात्मक अवस्था उपयोगको अवसर रहेको छ ।

चुनौति र समस्याहरु

१. स्थानीय सरकारको भुमिकामा गाउँपालिकाले आफूलाई आत्मविस्वासका साथ प्रस्तुत गर्न आन्तरिक सक्षमता अभिवृद्धिमा चुनौति देखिन्छ ।

२. आर्थिक समृद्धिका लागि आवस्यक स्रोतको विद्यमानता हुँदाहुँदैपनि ती स्रोतको उचित उपयोग र परिचालनकालागि आवस्यक जनशक्ति को उपलब्धता चुनौतिको रूपमा रहेको देखिन्छ ।

३. गाउँपालिकाको समग्र रूपान्तरणकालागि नेपाल सरकारबाट प्राप्तहुने आर्थिक अनुदानको सीमितता चुनौतिको रूपमा रहने देखिन्छ ।

४. बदलिदो राजनीतिक परिवेश अनुकुल आर्थिक पारदर्शिता र सुशासनको पंरपरा स्थापनामा चुनौति देखिन्छ ।

५. गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरु विभिन्न राजनीतिकदलहरूबाट निर्वाचित भई आएका कारण समन्वयात्मक योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा जटिलता उत्पन्न हुने संभावना देखिन्छ ।

१४४. गाउँपालिकाका विकास सम्भावनाहरु : कृषि, जलविद्युत, पर्यटन मा यस गाउँपालिकाको

अधिकतम समभावना रहेको छ फालौट, चिवा भञ्ज्याङ्ग हुँदै कंचनजंघा पद यात्री यहि बाटो भएर जाने गर्छन भने कृषि क्षेत्रमा गाइ तथा चौरी पालन व्यवसायबाट यस पालिकाका कृषकहरूले करोडौ रुपैयाको आम्दानी लिन सकिन्छ